

LHV ajakiri

Investeeri!

Nr 7 | Sügis 2009

INTERVJUU

Alexander Elder:
kaubalaevalt Wall Streetile

AJALUGU

Väike Eesti
suures surutises

GURU

Bernie Ecclestone'i
rahamasin
ratastel

**Vennad
Tõnisted:**
ettevõtlikud
maal ja merel

PENSIONIFONDID: LHV KLIENTIDEL LÄHEB TEISTEST PAREMINI

50 kasulikku kalkulaatorit!

KASULIK

www.kasulik.ee

Sisukord

- 4** **Persoon**
Vennad Tõnu ja Toomas Tõniste räägivad, kuidas neil õnnestus sportlastena edukalt jätkata ettevõtjatena.
- 8** **Investori ABC**
Finantspsühholoogia selgitab, kuidas sünnivad börsimullid.
- 12** **Ajalugu**
Suure majanduskriisi tõttu langes Eesti majandus 20 aastat tagasi.
- 16** **Kogemus**
Investeermishuvilisel on reisil olles nutikas nii mõndagi jälgida.
- 20** **Intervjuu**
Eesti taustaga Alexander Elder räägib oma tänastest investeermiskogemustest ja meenutab, kuidas ta omal ajal läände põgenes.
- 26** **Börsiettevõtted**
Vaatluse all on Harju Elekter ja Arco Vara.
- 28** **Intervjuu**
Ettevõtja Marek Reinaas räägib oma eesmärkidest ja saavutustest ettevõtjana.
- 32** **Guru**
Bernie Ecclestone'i õli- ja rahalõhnaline maailm.
- 36** **Analüüs**
Huvi Pärsia lahe piirkonna riikide vastu tõuseb.
- 38** **Pensionifondid**
LHV klientidel läheb kõige paremini.
- 42** **Analüüs**
Rahanduskriisi raputas ka personaalse varahalduse teenust.
- 44** **LHV toetab**
Kalevi Jahtklubi kutsub merele. Pärimusmuusika aida ukсед on valla.
- 48** **Uudised**
LHV Pangal 240 miljoni krooni eest hoiseid. Sõlmiti koostööleping KredExiga.
- 49** **Väärt lugemist**
LHV loob täiesti omanäolist raamatukogu.
- 50** **Ristsõna**
Lahenda ja võida auhind!

MIHKEL OJA
LHV Varahalduse
juht

Väärtpaberite ja raha hoidmine efektiivsemaks

Finantsvara kogunedes tekib alati küsimus, kuidas seda kõige kuluefektiivsemalt hoida ja kasvatada. Kui inimene on investeerinud väärtpaberitesse, siis selle vara hoidmisega kaasneb tavaliselt igakuine kulu. Kui kontole on jäänud aga vaba raha, võiks samas soovida, et need vahendid vahepeal omaniku heaks tööd teeks ning intressi koguks.

Peale investeermisvõimaluste pakkumise on LHV eesmärk olla hea partner väärtpaberite efektiivsel hoidmisel ja vaba raha töölepanekul.

Näiteks ettevõtja, kellele kuulub osalus mõnes kohalikus aktsiaseltsis, maksab nende aktsiate hoidmise eest pangale üldjuhul väärtpaberikonto hooldustasu. LHV on ainus pank Eestis, kus saab hoida Baltikumi (sh Eesti) väärtpabereid ilma igasuguse hooldustasuta. See kehtib nii börsil noteeritud kui ka noteerimata ettevõtete aktsiate kohta. Kui väärtpaberite hoidmisperiood on pikk, võib sääst tulla kokkuvõttes päris korralik.

Teine valdkond, kus LHV parandab teie finantsvara hoidmise efektiivsust, on vaba raha lühiajaline töölepanek. LHV-s on võimalik avada tähtjalisi hoiseid alates 10 000 kroonist. Eesti krooni intressid on sõltuvalt perioodist 4,8 ja 6,5 protsendi vahel, eurohoiuse intressid on kuni 4 protsenti. Ajal, mil oleme näinud reaalarvade (nt kinnisvara, aktsiad) väärtuse kiiret langust, pole selline tagatud tootlus üldse paha tulemus.

Tuleb siiski tunnistada, et südamelähedasem teema on meile ikkagi paremate pikaajaliste investeermistulemuste saavutamine. Kõige selgemalt tuleb LHV edu välja teise samba pensionifondide võrdluses. Näiteks Äripäeva juunikuise kõigi 19 pensionifondi võrdluses hõlmasid just LHV juhitud viis fondi kohad 1 kuni 5.

Ajakirja Investeeri! annab välja LHV
www.lhv.ee, investeeeri@lhv.ee, tel 6 800 400
Tootja: Profimeedia OÜ
www.profimeedia.ee, info@profimeedia.ee
Toimetaja: Tiit Efert
Kujundaja: Ermo Naarits
Trükk: Unipress
Trükkarv: 35 000

Tekst: **Tiit Efert**
Pildid: **Jarek Jõepera**

Meremeelsed ärimehed

Purjetajatest vennad **Tõnu** ja **Toomas Tõniste** sukeldusid kohe pärast sportlaskarjääri lõpetamist ettevõtlusse. Äri on läinud hästi ja vennad on võtnud endale ka ühiskondlikke kohustusi. Merd pole nad seejuures unustanud.

Kohtumine vendadega leiab aset Pirital Kalevi Jahtklubis, mille kommodooriks Tõnu Tõniste on. Kuid mitte see pole asukohavaliku põhjuseks – vennad soovivad hoopis peagi merele minna.

Pea ees ärisse

Kuigi profikarjääri lõpetamisest purjetajana on möödas juba 17 aastat, osalevad Tõnisted amatööridena regattidel ja edukalt. „Võib-olla polekski pidanud nii varakult sportlaskarjäärist loobuma,“ ütleb Tõnu Tõniste. Otsustavaks sai see, et olümpiakavas polnud enam sobivat paadiklassi.

1992. aastal, pärast pronksmedalite võitmist Barcelona olümpial, otsustasid vennad ärisse sukelduda. Aeg oli soodne. Poeriilid olid kaubast tühjad ning vennad otsustasid hakata koos purjetaja Marko Liljenthaliga tegelema hulgi kaubandusega. „Vaatasime, et purjetaja Rene Kuulmann oli hulgifirma-ga Jungent juba alustanud ning mõtlesime ka proovida,“ meenutab Tõnu.

Moodustati firma LTT, mis tuleb perekonnanimede esitähtedest. Esimese kapitali laenasid vennad oma Austrias elanud ärimehedest õemehelt 72% intressiga ning tellisid selle eest Eestisse partii šokolaadi. „See oli 1992. aasta novembris, peame seda ka oma firma sünnipäevaks,“ räägib Tõnu Tõniste. Partii oli kehva kvaliteediga. Tõniste sõnul arvati kindlasti, et ega eestlased idaeurooplastena paremat vääri. Õnneks polnud Eesti tarbijad tollal väga nõudlikud ning äri läks edasi. Järgmisel kevadel laiendati kaubavaliikut juba veinidega ja nii on ettevõtte järjest kasvatud. „Üldiselt on kasv olnud pidev. Mõnel aastal oleme küll korranud eelmist, aga tagasilangust pole kuni eelmise aasta lõpuni olnud,“ räägib Tõnu.

Oma äri eduna nimetab ta silmade laithoidmist uute toodete turuletoomiseks. Näiteks paar aasta

VENNAD MAAL JA MEREL:

Ühine edukas sportlaskarjäär julgustab vendi ühiselt ka ettevõtlusse sukelduma.

Merel ei tohi emotsioonidesse laskuda, sama põhimõtet oleme ka oma äris järginud

eest saadi ettevõttele Pepsi müügiõigus. „Seda on siin üritanud müüa mitu firmat, aga kellegagi ei ole rahul olnud – võib-olla ei viitsitud sellega piisavalt tegelda? Oleme müügimahtu kasvatanud ja meiega ollakse rahul,” räägib Tõnu Tõniste.

Samas tunnistab ta, et praegu samasuguse ettevõttega alustada oleks keeruline. „Kui me alustasime, olid letid tühjad, kõik kaubad võeti poodi vastu, ent nüüd on see uuel tegijal peaaegu võimatu,” selgitab Tõnu. „See nõuab ka suuri kulutusi, põlve otsas enam ei alusta.”

Ettevõtlusse minekut vennad ei kahetse – see oli loogiline jätk sportlaskarjäärile. Palju oldi maailmas ringi liigutud ning olümpiamedalid andsid koostööpartneritele kindlustunde, et tegemist pole meestega metsast.

Ehkki praegune majanduskriis pole ka Tõniste äri mõjutamata jätnud, usuvad nad, et elavad kriisi üle. „Oleme kainelt kalkuleerinud, üle pole investeerinud,” selgitab Tõnu. Tema sõnul nõuab purjetaminegi kainet analüüsi. „Merel ei tohi emotsioonidesse laskuda, sama põhimõtet oleme ka oma äris järginud,” lisab ta. Ajal, mil kaubanduse käive on kukkunud, on tulnud ettevõtte kulusid kärpida. „Müügiinimestel on olnud tulemuspalk, mis käibe vähenedes on iseenesest alanenud,” räägib Tõnu Tõniste.

Judoliit ja riigikogu

Kogemus saadi ka eelmisest majanduskriisist 1990. aastate lõpus. „Ostsite börsibuumi ajal 500 000 krooni eest Hansapanga Venemaa fondi aktsiaid. Pärast oli sellest järel vaid 16 000 krooni.”

Sportlikud saavutused

Vennad Toomas ja Tõnu Tõniste on klassis 470 saavutanud:

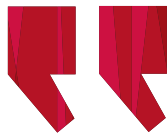
- 1986. aasta juunioride MM-il 5. koha
- 1988. aasta suveolümpiamängudel Söulis hõbeda
- 1990. aasta MM-il 4. koha
- 1992. aasta suveolümpiamängudel Barcelonas pronksi
- 1992. aasta EM-il 1. koha
- 1993. aasta MM-il 5. koha
- 1994. aasta MM-il 4. koha

Seegi kogemus näitas, et äris tuleb ajada konservatiivset joont.

Vendadel on olnud firmas tööjaotus: Toomas on hoidnud silma peal rahaasjadel, Tõnu tegelenud rohkem müügiga. Viimasel ajal on vennad tegevjuhtimisest siiski taandunud ja osalevad omanikena vaid olulistel läbirääkimistel.

Nüüd, kui ettevõtte juhtimine on usaldatud tegevjuhile, on Tõnisted võtnud endale ühiskondlikke kohustusi. Toomas on sisenenud poliitikasse ning valitud riigikogu liikmeks. Tõnu on Eesti Judoliidu president. „Poeg tegeleb judoga, vaatasin seda asja kõrvalt ja mõtlesin, et saan aidata. Nüüd saan neli aastat proovida,” räägib ta. Lisaks on vennad investeerinud kogunenud kapitali uutesse valdkondadesse: Toomas peab Laste Maailma kauplust ja Tõ-

Kui mõni regatt õnnestub, siis see tuleb ikka vana rasva pealt.

nul on haldusfirma, mis tegeleb pisut kinnisvara ja investeerimisega.

Üldiselt soovivad vennad Tõnisted kõigil ettevõtlust proovida. „Paljud kiruvad tööandjat, aga kui nad oleks korragi ettevõtjad olnud, siis suhtuksid nad sellesse teemasse hoopis teistmoodi,” räägivad vennad.

Kohe merele

Kuigi Tõnisted siirduvad kohe pärast vestlust paati sättima, et merele minna, räägivad nad, et ega seda väga tihti enam ei juhtugi. „Loomulikult hoiame enast vormis, aga merel just sageli ei käi. Mõni nädal ei jõua üldse merele, keskmiselt võib-olla kolm tundi nädalas,” räägivad nad. „Kui mõni regatt õnnestub, siis see tuleb ikka vana rasva pealt.” **LHV**

Õed Umbid: vennad Tõnisted on meile eeskujuks

Kindlasti on vennad Tõnisted olnud meile suurteks purjetamiseeskujudeks. Kellele nad eeskujuks poleks? Loomulikult on nad innustanud meid oma saavutustega ja andnud jõudu püüelda nende saavutatud tulemuste poole.

Mina purjetasin oma esimesed aastad 470-klassis vendade paadi ja varustusega, tehes ühega neist oma esimese 470 sõidu. Samuti oleme saanud Tõnistelt purjetamisnõu ja -abi.

Meil on sellel aastal hästi läinud: oleme saanud alates kevadest taas kord korralikult treenida. Talvel tekkis rahapuudusel viis kuud purjetamisvaba aega, mille täitsime üldfüüsilise vormi parandamisega.

Tänavustest saavutustest tooksime esile MK-etappide 7. koha Kieler Wochel ja 11. koha Hyeresis Prantsusmaal. EM-ilt on meil 13. koht ja maailma edetabelis asume 16. kohal.

Maarjaliisa Umb

PÄRIMUSMUUSIKA AIDA UUE HOOAJA AVAPIDU

Reede, 11. september kell 19.00

MUUSIKAT TEEVAD:

ALLE-AA (comeback!), MINU ISA OLI AUSUS ISE

Tantsuks mängivad **LÕOTSAMEHED**: Siim Rikker, Juhan Uppin, Asso Int, Enrik Visla, Toomas Oks, Ain Lindvest

Pilet eelmüügis **75/100**, kohapeal **100/125**

www.folk.ee

LHV KLIENT
NAUDIB KONSERTI
SOODUSHINNAGA

AIDAKVAARIUM VOL 4
PÄRIMUSMUUSIKA AIDA KLAASOSAS

VOL 4

* REEDE **11/09/09** KELL 23:00

* PÄÄSE 100 / FLAIERI JA AVAPEO PILETIGA 75

DJ P. JULM FEAT. CÄTLIN JAAGO, TIIT KIKAS, KULNO MALVA JA RUSLAN TROCHYNSKIY

PÄRIMUSMUUSIKA LÕIKUSPIDU

2.-3. oktoober

Pärimusmuusika Ait, Viljandi

SUVISE VILJANDI PÄRIMUSMUUSIKA FESTIVALI MENUKAIMAD:

ALEKSEY ARKHIPOVSKY

ETHNO IN TRANSIT

JOHANSON JA VENNAD

GJANGSTA

TIIT KIKAS KAVAGA „KIREV KIKAS“

+ Roheline lava

+ öine sussisahistamine

Päevapiletid eelmüügis Piletilevis piiratud koguses.

Kontserdipiletid müügil Piletilevis ja tund enne algust kohapeal.

Lapsed alla 12 a. (k.a.) TASUTA

www.folk.ee

LHV KLIENT NAUDIB KONSERTI SOODUSHINNAGA

Miks sünnivad halvad otsused?

Vahel on nii, et ka kõige kogenumad investorid teevad ebaratsionaalseid otsuseid ja jooksevad üheskoos amokki tõusvatele aktsiatele, tekitades sedasi börsimulle. Miks, seda selgitab finantspsühholoogia.

Finantspsühholoogia (*behavioral finance*) on suhteliselt uudne, kiirelt populaarsust kasvav teadusharu. Finantspsühholoogia üritab seletada, kuidas psühholoogia mõjutab majandust ja finantsvaldkonda, ning põhjendada investorite kohatise ebaratsionaalseid otsuseid. Finantspsühholoogia püüab analüüsida, miks investorid käituvad tihti karjana ning miks esineb turgudel pidevaid anomaaliaid, tõusumulle ja suuri langusi. Samuti üritatakse ümber lükata efektiivsete turgude teooriat.

Finantspsühholoogia teerajajateks loetakse Daniel Kahnemani ja Amos Tverskyt, kes 1979. aastal avaldasid ootuste teooria (*prospect theory*). See teooria väidab, et inimesed väärtustavad võite ja kaotusi erinevalt. Inimesed eelistavad üldjuhul kindlaid võite, kuid kaotuste puhul on nad nõus kaotuse vähendamise nimel rohkem riskima.

Nii näiteks pakkusid Kahneman ja Tversky inimestele võimaluse valida kindla 500 dollari ja teisalt võimaluse vahel, et neil on 50-protsendiline tõenäosus võita 1000 dollarit või jääda tühjade kätega. Enamik katses osalenuist valis 500 dollarit. Samas, kui valida oli 500 dollari kindla kaotuse ja võimaluse vahel, et 50-protsendilise tõenäosusega kaotatakse 1000 dollarit ning 50-protsendilise tõenäosusega ei kaotata midagi, siis valiti enamasti riskantsem tee. See seletab finantsturgude üht tüüp-olukorda, kui võidud realiseeritakse kiiresti, kuid negatiivseid positsioone hoitakse liiga kaua.

Daniel Kahneman teenis oma panuse eest 2002. aastal Nobeli majanduspreemia.

Siinkohal toon välja mõned finantspsühholoogia põhitõed investorite ja analüütikute mõtlemisviigade kohta.

Tekst: **Kristo Oidermaa**
LHV analüütik

Pildid: **Taavi Oolberg ja Corbis**

LOOGILINE MINEVIK (*hindsight bias*)

Investorid kinnitavad tagantjärele, et kõik minevikus toimunu oli täiesti loogiline ja ettearvatu, ehkki tegelikkuses suudavad nad vaid väheseid trende ja sündmusi õigesti ette näha. Kindlasti paistab palju

de jaoks praegusel hetkel loogiline viimase kahe aasta aktsiaturgude langus, kuid kui paljud suutsid seda ennustada kaks aastat tagasi ning selle kohaselt oma investeringud positsioneerida? Nn loogilise mineviku tõttu on analüütikud ja investorid ootuste ning ennustuste suhtes liiga enesekindlad, sest minevikus oleks kõik ju täppi läinud.

ANKURDAMINE (*anchoring*)

Investori jaoks on kergemad omavahelised võrdlused kui absoluutnäitajate ennustamine. Seetõttu klammerdutakse tihti statistiliselt ebaoluliste ankurväärtuste külge. Parim näide on siinkohal aktsia tipuhind. Kui aktsiahind olulisel määral langeb, siis tihti oodatakse, et hind taastub ning liigub tagasi vanade tippude juurde. Alati ei pruugi see aga juhtuda ning seetõttu tuleb uurida, kas fundamentaalnäitajad, uudised jne toetavad veel vana ankurväärtust.

KINNITUSE OTSIMINE (*confirmation bias*)

Investorid otsivad alati teavet, mis pigem kinnitaks nende vaadet kui selle ümber lükkaks. Seetõttu võivad nad investeerimisobjektile läheneda ainult ühest küljest ning eiravad oma vaadetele vastanduvaid arvamusi. Samuti võidakse igat uut infokildu tõlgendada just neile sobivas valguses. Kinnituse otsimise peamine eesmärk on vähendada ebamugavustunnet, mis võib tekkida kartuses, et tehtud investering ei pruugi osutuda edukaks.

OLEVIKUST KINNIHOIDMINE

(*recency bias*)

Investorite ja analüütikute ennustused on tihti väga lähedased hetkeolukorrale, sest sellest oluliselt erineva ootuse väljakäimisega kaasneb alati suurem risk. Seetõttu ei suudeta näha ette suuremaid muutusi majanduses ja aktsiaturgudel. Olevikust kinnihoodmine välistab ka suurema üldpildi nägemise, mistõttu ei pöörata tähelepanu näiteks majandustsüklitele.

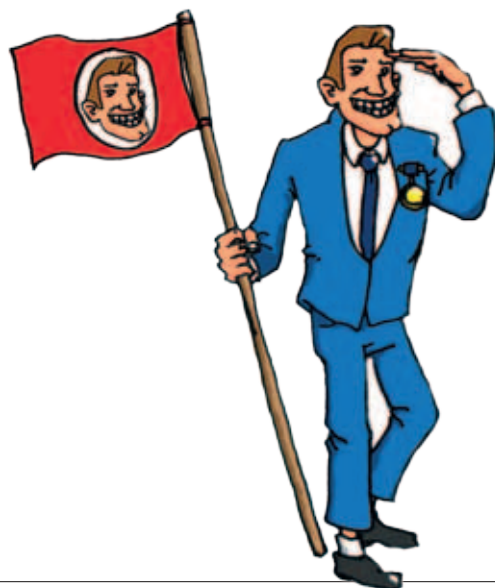
Nii ootasid LHV foorumi külalastajad aasta alguses 2009. aasta kolmanda kvartali majanduskasvuks keskmiselt -2 protsenti ning tööpuuduseks 10,2 protsenti. Kui paljud pakuksid selliseid arve välja praegu?

HINNANGUTE MUUTMINE

(*adjustment bias*)

Investorite ja analüütikute probleemiks on ka oma prognooside uuendamine uue teabe valguses. Tihtilugu jäävad korrigeerimised minimaalseks ning uued prognoosid on vanade sarnased, sest ei taheta tunnista, et vanad ootused olid valed. Sama kehtib siis, kui investeringute kohta tuleb ilmsiks uut teavet. Investorid ei ole nõus oma positsioone likvideerima, kuna raske on enese jaoks tunnista, et varem tehti vale otsus.

Seetõttu üritatakse ilma uut olukorda analüüsivõime osta madalamatelt tasemetelt aktsiaid juurde või kiputakse arvama, et seekord on kõik teisti.

AU ENESELE VÕTMINE

(*self-attribution bias*)

Investorid usuvad, et neil on täielik kontroll oma investeringute edukuse üle. Seega tunnustatakse eduka investeringu puhul peamiselt enese teadmisi ning kaotuste korral süüdistatakse ebaõnne või muid väliseid tegureid. Samas takistab selline käitumine mineviku vigadest õppimist. See reegel kehtib ka teiste investeerimise suhtes: edu puhul tunnustatakse iseennast kui nõu kuuldavõtjat, ent kaotuse puhul süüdistatakse soovitusi andjat.

KARJAKÄITUMINE

(*herd behavior*)

Tuleb ette, kui investorid jälgendavad teiste või mõne rühma tegevust, kuigi üks otsust tehes ei pruugi lõpptulemus sama olla. Karjakäitumist võivad põhjustada sotsiaalne surve nõustuda rühmaga, sest vastasel juhul võidakse end tunda kõrvalejätuna, samuti ei taheta uskuda, et mõni suurem rühm või üldine arvamus võib vale olla. Karjakäitumise reegli vastu võivad eksida ka investeerimisala professionaalid: kui portfelli haldur võtab üldise arvamusega võrreldes vastupidise positsiooni, süüdistatakse kaotuse puhul just teda; kui portfelli haldur liigub turuga kaasa ning siis kaotab, saab suure osa süüst endale turg.

KAUPLEJA MÕTISKLUSED

(*gambler's fallacy*)

On eksiarvamus, et kui mingi juhuslik sündmus on toimunud juba mitu korda, siis suureneb tõenäosus, et järgmine kord läheb kõik vastupidi. See on üks peamisi investeerimisprofessionaalide vigu: kiputakse võtma liiga ruttu turu üldisele suunale vastassuunalisi positsioone. Näiteks oodatakse, et kui aktsiahinnad nädal aega järjest tõusevad, peab kohe saabuma korrigeerimine. Täna on mitu indeksit 2009. aasta märtsi põhjast juba 50 protsenti kõrgemale tõusnud, ehkki paljud kippusid juba kõigest 20-protsendilise tõusu järel uuele langusele panustama.

LHV

lhv panga hoiustel on head intressid

Tähtajaline hoius on mõeldud lühiajaliseks ja turvaliseks rahapaigutamiseks. Hoiuselt teenitud intressid makstakse kontole hoiuperioodi lõpus. Alates 500 000-kroonisest hoiusest küsi intressimäära LHV Klienditoe telefonilt 6 800 400. Hoiustada on võimalik Eesti kroonides, eurodes, USA dollarites, Läti lätides ja Leedu littides. Vaata lähemalt lhv.ee/hoius

Hoiuseintressid*

1 kuu	3 kuud	1 aasta	2 aastat	
1,2%	1,7%	3%	4%	EUR
5%	5,3%	6,1%	6,5%	EEK

Võrdlus: hoiustades kaheks aastaks eurodes*

lhv pank	4%
muu pank	1,65%
muu pank	1,71%

* Seisuga 20. august 2009.

** Tutvu finantsteenuse tingimustega lhv.ee ning vajaduse korral konsulteeeri meie asjatundjaga.

Tekst: Jaak Valge
Pildid: Eesti Filmiarhiiv

Ränk kukkumine

Kui täna leidub juba märke sellest, et me oleme üleilmse majanduskriisi raskema osa üle elanud, siis läinud sajandi esimesel poolel lahvatanud kriisi tagajärjed olid märksa rängemad, soodustades ka maailmasõja puhkemist.

1929. aasta sügisel alanud kriis kujunes halvimaks maailma senises ajaloos. Tööstustoodangu maht maailmas langes 1908.–1909. aasta tasemele. USA börsi 1929. aasta tipptasemest jäi 1933. aasta lõpuks järele vaid kuuendik. Kokku varises kriisieelsel ajal kehtinud kullastandard, mille kohaselt oli igale valuutale defineeritud kindel kullasisaldus ning keskpank oli kohustatud müüma ja ostma kulda või kullastandardil valuutasid kindla kursiga. Samuti sai tagasilöögi demokraatia levik: Euroopas kaotasid kriisi vältel demokraatia Saksamaa, Austria, Eesti ja Läti, pisut hiljem ka Kreeka ja Hispaania.

Depressiooni kulg
Esialgul ei peetud 7. septembril 1929 alanud aktsiahindade langust New Yorgis siiski mitte katastroofiks, vaid pigem tagasilöögiks, mis puhastab äriilma spekulantidest. 1930. aasta esimesel poolel leidiski aset teatav toibumine, kuid kõikide üllatuseks taandus see aasta teisel poolel. Selle peapõhjuseks peetakse USA reaktsiooni aktsiabörsi krahhiile ning

Smooti-Hawley tollitariifi. Nimelt hakkas USA nõudma sisse laene ning piiras ka Euroopa riikide võimalusi teenida ekspordilt, tõstes järsult tollimäärasid. Järgnes proteksionismilaine kõikjal maailmas.

Depressiooni uus faas, mis kasvas tõeliseks rahanduslike kokkuvarisemiste laineks, algas 1931. a mais Austria suurima panga, Kreditanstalti maksujõuetuks muutumisega. Märtsis 1931 olid Saksamaa ja Austria teatanud, et soovivad moodustada tolliuniooni. Sellele seisis poliitilistel põhjustel vastu Prantsusmaa, kes avaldas survet ka kapitali lühiajaliste väljatõmbamistega. Austria nõrkused jäid kaitseta ning valitsus kehtestas kitsendused pangadeposiitide tagasitõmbamisele kõigist pankadest.

Tulemuseks oli rahvusvahelise finantskriisi keskuse nihkumine Saksamaale. Juunis põgenes Saksamaalt peaaegu 70 miljoni naelsterlingi ulatuses kulda ja välisvaluutat. Üks suurimaid Saksa komertspanku, Darmstädter und Nationalbank, varises 15. juulil kokku. Saksamaale üritati anda ka välisabi, kuid päästeressursid olid tunduvalt väiksemad kui paanika vältel kaotatu. Saksamaal ei jäänud üle muud kui seada sisse karmid finantskitendused, sealhulgas välisvaluuta vahetamise piirangud ja impordi litsentsimine, millega riik end ülejäänud maailmast põhimõtteliselt isoleeris.

Paljudel Euroopa riikidel nappis nüüd kapitali oma rahvusvaheliste kohustuste täitmiseks. Puudu jääkide korvamiseks kasutati kergeimat teed: Londonisse paigutatud kapitali tagasitõmbamist. Juulikuus võttis Inglise Pank Prantsuse Pangalt ja Föderaalset Reserivsüsteemilt 50 miljonit naela võlgu, kuid see summa ammandati kohe. Augustis

õnnestus laenata veel 80 miljonit naela. Kuid ka see ei aidanud – usaldus oli kadunud, välisrühnak jätkus, ja nagu eelmisedki summad, läks see peaaegu otsekohe New Yorki ja Pariisi tagasi. Septembri keskpaigaks oli London kaotanud rohkem kui 200 miljonit naela. 21. septembril sanktsioneeris parlament kulla müügi kohustuse peatamise. Naelsterlingi kurss langes peaaegu kohe 25 protsenti, kuid Ühendkuningriigi eksport sai suure konkurentsielise.

Uus algus Ühendkuningriigis oli aga ühtlasi rahvusvahelise depressiooni teravnemise peapõhjuseks. Naela langemine tähendas ühtse maailmarahanduse kokkuvarisemist. Suurem osa Ühendkuningriigiga tihedamates suhetes olnud riike loobus järgnenud kuudel kullastandardist. 1932. aasta lõpuks tõusis devalveerinud riikide arv 32-ni. Seevastu Holland, Belgia, Šveits ja Prantsusmaa moodustasid nn kullabloki, ning otsides vahendeid maksebilansi tasakaalustamisest, leiutasid nad väliskaubanduse kontingentide süsteemi. Kolmanda rühma moodustasid riigid, kes ei olnud formaalselt kullaaluselt lahkunud, ent ei täitnud enam selle nõudeid ega vahetanud kulda ja valuutat vabalt; siia kuulusid näiteks Saksamaa ja Ida-Euroopa riigid, sh Eesti.

Tormikeskus liikus nüüd tagasi USA-sse – sinna, kust maailma majanduskriis oli alanud.

Eesti kriisihaardes

Eesti majandus jõudis kriisiseisundisse 1930. aastal. Rahandus sai esimese raskema hoobi 1930. a sügisel. Pankrotistunud Diskonto Pank oli seotud

*Suurem osa
Ühendkuningriigiga tihedamates
suhetes olnud
riike loobus
järgnenud kuudel
kullastandardist.*

TÖÖ KUTSUB:

Hädaabitöölised Virumaal maanteed ehitamas.
Foto pärineb 1930. aastaist.

nahatööstusettevõttega Union, kelle operatsioonid N. Liiduga ebaõnnestusid. Diskonto Pank tõmbas endaga kaasa Kommertspanga, mis pankrotistus 1931. aasta jaanuaris. Nüüd algas hoiusummade devalveerimist ja Scheeli panga maksujõuetuks muutumist oktoobris 1931. Esimene usalduskriis vaibus siiski peagi, ent sellele järgnenud teine hoiuste väljavool osutus kestvaks, millele andsid hoogu ka levima hakanud kuulused devalveerimisest.

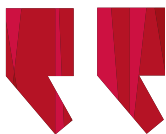
Lisaks hakkasid koonduma saaduste turustamisvõimalused. Sagenesid pankrotid, kogu majanduselu tarretus. Selle peapõhjuseks tuleks pidada ekspordi katastroofilist langust. Ekspordi maht vähenes tugevasti, kuid veel enam alaneks ekspordi väärtus. Ja mis kõige ebasoodsam, impordi puhul olid käärid mahu ja väärtuse kahanemise vahel väiksemad. Teisisõnu: Eestile vajalike importkaupade hind langes vähem kui kaupade hind, mida Eesti oli võimeline ekspordima.

Eesti tööstuses ilmnasid kriisiraskused teravamalt 1931. aastal. Ekspordikaupade müügi languse mõjul vähenesid toodang, tööliste arv, tööaeg ja palgad. Tööstustegevuse madalaim seis oli 1932. a. Tööstusharudest oli suurim tagasimineks ekspordile suunatud harudes: puuvilla-, puu- ja paberitööstuses (kannatas ka Inglise naeltes tehtud lepingute tõttu). Viimastel aadel ei suudetud enam konkureerida Soome ja Rootsi eksporditoodetega. Regressioon avaldus samuti metalli-, naha- ja tsemenditööstuses. Mõned harud näitasid siiski tõusu, nimelt need, mille toodang läks peaaegu eranditult siseturule, nagu toidu- ja maitseainete sektor ning kehakattetööstus. Seda soodustas väliskaupade tollide tõstmine ja osa kaupade sisseveokeeld.

Süvenev naturaalmajandus

Eesti põllumajandust tabas kriis ajal, mil oldi jõutud välja maareformile järgnenud põhivarade ülesehitamise ajajärgust. Põllumajanduse olukord kujunes veel raskemaks kui tööstusel. Algul püüti hinnalangust korvata müügikoguste suurendamisega, ent peagi selgus, et sel viisil majapidamist tasakaalus hoida ei ole võimalik. Põllumajanduse müügiainete hinnad langesid üle kahe korra, samal ajal oli põllumajanduse ostuainete hinnalangus hoopis väiksem, mistõttu vähenes müügisaaduste ostujõud. Põllumajanduse turutoodangu väärtus alaneks kriisi sügavpunktis kaks korda. Eesti talu tõmbus kaitsvasse naturaalmajandusse nagu tigu karpi – kui see oli võimalik. Juba varem võlastunud, eelkõige reformitalude puhul oli sellinegi lahendus välistatud.

Riigil tekkisid märkimisväärsed eelarveprobleemid. Kui otsemaksude laekumine esialgu tänu maksude tõstmisele suurenes, siis kõik teised eelarve tuluallikad vähenesid, ning 1932/1933. eelarveaastal kahanesid ka maksud. See tõi kaasa suured raskused eelarve tasakaalustamisel. Riigikogu vastuvõetud algeelarvetes olid tulud ja vastavalt ka

Depressiooni iseloomustavaimaks jooneks oli kõikide hindade kolossaalne langus.

kulud nähtud alati järjekindlalt ette suuremad, kui kujunesid tegelikud laekumised. Riigi kulud suruti äärmuseni kokku: kärbiti palku, pensione, riigiasutuste majanduskulusid, haridus- ja tervishoiukulusid.

Hinnad langesid

Niisiis oli depressiooni iseloomustavaimaks jooneks kõikide hindade kolossaalne langus. Selles said suurimate kaotuste osaliseks toidu- ja tooraineid ekspordinud riigid. Eriti pärssivaks kujunes majandusele aga olukord, mil „kõrgvaluutaga“ maa traditsiooniline ekspord oli olnud suunatud nüüd „madalvaluutaga“ maadele. Ja selles osas oli Eesti olukord halvem kui ühelgi teisel pärast Inglise naela devalveerimist kullaalusele jäänud Euroopa riigil. Nimelt oli Eesti traditsiooniline kaubavahetus olnud suunatud just neisse riikidesse, kes kullaaluselt lahkusid. Aastatel 1929–1931 läks nendesse riikidesse keskmiselt 49 protsenti Eesti ekspordist. Ekspordist madalvaluutaga maadesse sai Eesti nüüd märksa vähem kroone, samuti alaneks ekspordikaupade konkurentsivõime. Kahju oli koguni kahekordne. Et nendest maadest imporditi tunduvalt vähem, kui sinna eksporditi, siis odavnenud impordi näol kursilangusest saadav kasu korvas ekspordist saadud kahju seda vähem.

Devalveerimise positiivne mõju oluks kõige tuntavam Eesti põllumajandusele, eelkõige selle ekspordisektorile. Siseturule teravilja müünud ja vähem võlastunud vanatalude kasu oluks seevastu väiksem. Omamaistel toorainetel põhinenud ekspordiks töötanud tööstusharude (metsa- ja puidutööstus) võit oluks samuti suur. Mõnel määral kao-

MEHED MAA ALL:

Eesti Põlevkivi kaevurid kaevanduses 1936. aastal.

KÕHT ON TÜHI:

Leivajagamine töötutele Tartus Auriku tn 1 31. märtsil 1932. aastal.

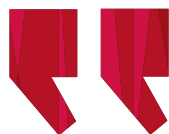
tanuksid, vähemalt esialgu, välistooraineil Eesti siseturule töötanud vabrikud.

Saamatu devalveerimine

Eesti poliitiliste jõudude hulgas olid devalveerimise kõige raevukamateks vastasteks sotsialistid, kes kartsid sellest sammust ekslikult palgatöölise olukorra halvenemist. Senise pariteedi hoidmisega paratamatult kaasnevas riigi sekkumise suurenemises nähti pigem positiivset arengut.

Varsti pärast Inglise naela devalveerimist jõudis selle sammu möödapäasmatuse äratundmiseni reformitalupoegade esindus – Asunike Koondis. Olles koormatud võlgadega ja andes suurema osa oma talu toodangust turule ja ekspordiks, kannatasid reformitalupojad krooni kursi tõttu kõige enam.

Vääringukursi muutus tuli vaikselt ette valmistada ja järsult teostada. Olukorras, kus devalveeri-

***Poliitilise
süsteemi
destabilisee-
rumise pea-
põhjuseks
oli võitlus
krooni kursi
pärast.***

mine oli ebapopulaarne ja poliitilist kokkulepet mõjukamate jõudude vahel saavutada ei olnud võimalik, oli aga kroonihoidjate olukord oma poliitika elluviimisel lihtsam kui nende vastastel. Sotsialistide taktika üks efektiivsemaid osi oligi avaliku poleemika ja truidusevannete pealesurumine kõigil võimalikel juhtudel.

Eesti majandus- ja poliitiliste ringkondade reaktsiooni Inglise naelsterlingi devalveerimisele võib pidada šokiks. Juba rahanduslike kokkuvarisemiste ahelreaktsiooni kulgedes 1931. aasta suvel ja sügisel ei suudetud olukorda täpselt hinnata. 9. septembril, mil välisrännak Inglise Pangale oli täies hoos ja naelsterling ohus, tegi Eesti Panga nõukogu otsuse vahetada panga varudest osa dollareid naelsterlingiteks, saades niimoodi 5–6 miljonit krooni kahju.

Pärast Inglise naelsterlingi devalveerimist hakati Eesti Panga nõukogu otsustega noteerima välisbörside kursside järgi ning lõpetati naelsterlingi ja teiste välisvaluutade vaba ost-müük, rikkudes nende korraldustega tegelikult nii rahaseadust kui ka Eesti Panga põhikirja. Edasi viidi sisse impordilitsentsid, hindade regulatsioon, riigi monopolid ja eksporttoetused põllumajandusele, talvel 1931 alustati laiemalt hädaabitöid. Kriisi vältel investeeriti umbes 5 miljonit krooni, st kuni 3 protsenti riigi tuludest. Ehitati teid ja kindlustati jõekaldaid, aga tehti ka õmblus- ja kantseleitöid.

Riigikogu, valitsused ja Eesti Pank menetlesid krooni devalveerimise küsimust ülimalt saamatult. Selle asemel, et järgida kohe 1931. aasta sügisel Põhjamaade ja Soome eeskujul, hakati sellega venitama, sest keegi ei julgenud ebapopulaarset otsust enda peale võtta. Kroon devalveeriti lõpuks 28. juunil 1933.

Demokraatia kaotus

Eesti omapärane poliitiline süsteem oli kuni 1932. aastani enam-vähem toiminud. Valitsused vahetused tihti, kuid mitte oluliselt kiiremini kui Euroopa demokraatlikes riikides keskmiselt. 1931. aasta lõpus ja järgmise aasta algul ühines osa erakondi: Rahvaerakonna, Tööerakonna ja Kristliku Rahvaerakonna liitumisel tekkis Rahvuslik Keskerakond ning teisalt loodi Põllumeestekogude ja Asunike Koonduse baasil suur Põllumeeste Erakond. Erakondade ühinemine oleks pidanud poliitilist süsteemi stabiliseerima, kuid seda ei juhtunud. Valitsuste võimuloleku aeg muutus naeruväärselt lühikeseks: vähem kui kahe aasta jooksul vahetus valitsus viis korda, seega lüheneb keskmine formaalne võimuloleku aeg viiele kuule, millest tuleks veel maha võtta valitsuskriiside aeg. Ja ka värsked suurerakonnad lagunesid taas.

Poliitilise süsteemi destabiliseerumise peapõhjuseks oli võitlus krooni kursi pärast. Pätsi-Laidoneri 1934. aasta riigipöörde pinnase löid intriigitsevad poliitikud, kes jätsid rahvale mulje, et Eesti poliitiline süsteem ei ole elujõuline. **LHV**

Tekst: **Tiit Efert**, pildid: **Shutterstock, Corbis**

Reisimine annab ideid

LHV pensionifondide juht **Andres Viisemann** räägib, kuidas kasutada reisikogemusi ja -muljeid investeerimisotsuste tegemisel ning sellest, millele ta ise oma reisidel tähelepanu pöörab.

LHV fondid on investeerinud erinevatesse maailmanurkadesse: nii suurtele ja arenenud turgudele, nagu USA ja Euroopa Liit, kui ka väiksematele ja vähem arenenumatele, ent see-eest suurema kasvupotentsiaaliga turgudele. Kuigi investeerimisstrateegia on globaalne, ütleb Viisemann, et tema juhitud fondides ei leidu palju investeringuid, mille asukohariigis ta pole ise kohal käinud.

Samas kinnitab mees, et üldjuhul ta ei reisi eesmärgiga otsida uusi investeerimisvõimalusi. Reisimine on talle siiski üksnes hobi, millest on igapäevatoos kasu. Kui pidevalt investeringuid otsida, jääks palju ilusat ja huvitavat reisidel märkamata. Investeerimismõtted hüppavad pähe spontaanselt, vahel aga settivad välja alles mõne aja möödudes, tagasi kodus olles.

Pensionifondide juhina vaatab Viisemann eri piirkondade majandust eelkõige makrotasandil. Suured ja pikaajalised trendid on olulisemad ning mõjutavad investeerimistulemust rohkem kui üksikaktiivate valik. „Kui tabad ära, et mõni riik või tööstusharu areneb teistest kiiremini, siis saavutad hea tulemuse ka keskmise tasemega ettevõttesse investeerides või hoopis selle riigi või tööstusharu fondi ostes,” ütleb Viisemann.

Üksinda ja seljakotiga

Tema sõnul ei leia palju ideid turismireisidelt, kus kõik on ette korraldatud, või kui sa basseini äärest kaugemal ei käi ning suhtled ainult oma seltskonnaga. „Mida rohkem omal käel liigud, seda rohkem näed. Mida igapäevasemate probleemidega sa reisir kokku puutud, seda paremini elu tunnetad. Kõige paremini tajub kohalikke olusid siis, kui reisis omal käel ja üksinda,” räägib Viisemann. Üksi reisides tekitab inimesel kui sotsiaalsel olendil paratamatult vajadus suhelda ning ta on uutele kontaktidele avatum. Oma asju kohapeal ise korraldades oled sunnitud suhtlema paljude inimestega. Üksiku reisijaga, kes on avatud olekuga, võetakse ka julgemalt kontakti

kui seltskonnaga, kes omakeskis võõras keeles vestleb. „Nii võidki sattuda näiteks üksi oma hommikukohvi juues kellegagi suhtlema, rääkima kohalikust elust või maailma asjadest, jagama oma muljeid ja otsima kinnitust kogetule,” selgitab Viisemann.

Sageli on esimeseks infoallikaks taksojuht teel lennujaamast hotelli. Samuti suhtleb Viisemann kelneritega, aga ka juuksuriga on vahva lobiseda, kui pikemal reisel olles on tekkinud vajadus selle teenuse järele. „Eesmärk ei ole suhelda. Kui kontakt tekib, siis tekib, kui ei teki, siis teist inimest ära tüüdata ei saa,” lisab ta.

Ka soovib Viisemann hotellis või kohvikus vaadata, kas leidub lugemiseks kohalikke lehti. Mõni neist võib olla keeles, mida valdad. Tasub lehitseda ärikülgi, et näha pangadeposiitide ja laenude intresse, võlakirjade ja aktsiate hindu. Samuti tasub vaadata seda, kui palju maksab tass kohvi ja kui palju ölu. „Need on hinnad, mida saab igal pool maailmas üksteisega võrrelda ja see annab olulist teavet kohaliku elustaseme kohta,” selgitab Viisemann. Kui proovid kohalikku õlut, siis vaata lisaks nimele ka seda, kes selle tootnud on. „Õllepruulijad võivad osutada heaks investeeringuks,” muheleb mees.

Märka konjunktuuri

Kui lähed mõnda uude riiki, tasub kindlasti tähele panna, kuidas toimivad sideteenused ning mis ettevõtted turul tegutsevad. Kui kiire on internetiühendus, kui see üldse olemas on? Arenevate riikide telekommunikatsioonifirmad on olnud heaks investeeringuks ning neil on veel palju potentsiaali.

Kui otsid kohta valuuta vahetamiseks või võtad sularahaautomaadist raha välja, tasub pöörata tähelepanu pankade nimedele. „Jäta meelde kohalike pankade nimed ja vaata, millised välispangad on riigis esindatud. Pangandus ütleb kohaliku majanduse kohta väga palju,” ütleb Viisemann.

Edasi tasub juba uurida, kui palju maksab kütus, milliseid autosid kasutatakse, millist kaupa poes müüakse. Kui mõni toode maitseb või meeldib, siis selgita välja, kes on selle tootnud. Meelde tasub jätta ka jaekaubanduskettide nimed. Leides poest tuttavaid kaubamärke, saad võib-olla kinnitust selle kaubamärgi taga oleva ettevõtte võimekuse kohta teha äri maailma eri paigus. „Mida laiemalt asju vaatad, seda parem,” räägib Viisemann. „Huvitav on ka mõelda, milliseid kaupu ja tooteid kohalikul turul veel ei pakuta ning millel võiks olla potentsiaali.”

Märke majanduse hetkeseisu kohta võib leida palju. Näiteks kui hotell on külastajatest tühi, on ka see näitaja. Samas tuleb uurida, miks see nii on – näiteks võib parasjagu olla probleeme hoopis nendes riikides, kust turiste hotelli oodatakse.

Makro on tähtsam kui mikro

Ka keskpärane ettevõtte suudab kasvaval turul areneda, samas võivad isegi turuliidrid ja suurepäraseid ettevõtteid ebasoodsas keskkonnas hätta sattuda. Seetõttu tasub jälgida väga pikaajalisi nn megatrende ja analüüsida riigi majanduskeskkonda. Mida arenenum on riik, seda enam sõltub tema areng üldjuhul innovatsioonist. Vaesemate riikide puhul on olulisem see, kuidas toimivad seadused, mis tase mel on peamised majandusinstituutsioonid, sealhulgas pangad, ning milline on riigi välisinvesteeringute positsioon – kas raha voolab riiki sisse või riigist välja.

Nii-öelda vaesemad riigid peaksid kasvama kiiremini kui rikkad riigid, et viimastele järgi jõuda. Kasv on seda kiirem, mida rohkem suudab riik tõmata ligi välisinvesteeringuid. Välisinvesteeringud tulevad aga siis, kui riigi poliitiline olukord on stabiilne ning valitsus ajab mõistlikku majanduspoliitikat. Kui need tingimused ei ole täidetud, ei arene ka ettevõtteid ega riigi majandus.

Alati leidub maailmas riike – eriti vaesemate hulgas –, kus ühiskonnas on toimumas suured muutused. Kui sa tajud ära, et muutused toimuvad õiges suunas, võib see osutada väga tasuvaks avastuseks. Kõige suuremad kasumi teenimise võimalused on seal, kus toimub areng väljajakamatust halvaks või halvast normaalseks – midagi sarnast, nagu üheksakümnendate alguse Eestis ja hiljem Venemaal. Ent sellised investeeringud on seotud väga suurte riskidega.

VÄÄRT INDIKAATORID:

Võõrsil olles tasub vaadata, kui palju maksavad tass kohvi ja kann õlut. Need on hinnad, mida saab igal pool maailmas üksteisega võrrelda ja see annab olulist teavet kohaliku elustaseme kohta.

Eesmärk ei ole suhelda. Kui kontakt tekib, siis tekib, kui ei teki, siis teist inimest ära tüüdata ei saa.

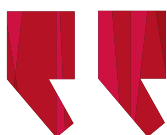
Andres Viisemann

LHV Panga nõukogu liige. Saanud ärijuhtimise magistrikraadi Prantsusmaa äri- ja juhtimiskoolis INSEAD, mis kuulub maailma juhtivate ärikoolide hulka. Õpingute raames käis tutvumas Kagu-Aasia ettevõtetega.

INSEADI eesmärk on valmistada lõpetajad ette avama äri ükskõik millises maailma nurgas, tunneta keskonda ja kohalike reegleid, leidma võimalusi ning neid ära kasutama. Kõrgkooli tunnustuse on „The Business School for the World” (maailma ärikool).

POSITIIVNE AUSTRALIA: Purjetamishuvi on viinud Andres Viisemanni korduvalt Austraaliasse. Ta on sellesse riiki ka investeerinud.

*Majandus
areneb tsüklitena
ning ootamise
aega saab
kasutada riigi
majandusega
paremaks
tutvumiseks.*

Reisi planeerides tasub uurida, milline on keskmine temperatuur ja sademete hulk sihtkohas. Samuti võiks vaadata, milline on selle riigi koguprodukt elaniku kohta ning kuidas on see võrreldav Eesti omaga; kumb on nii-öelda rikkam riik ja kas see paistab hiljem kohapeal olles ka tänavapildis välja. Huvitav on vaadata ka asjaolu, kuidas on riigi valuutakurss pikema perioodi jooksul muutunud.

Väga pikaajalistest trendidest on üks olulisemaid riigi demograafiline areng. Viisemann räägib loo ühest oma Jaapanis töötavast fondihaldurist sõbrast, kes ühe eaka Jaapani kinnisvaramagnaadi käest küsis, mida see arvab Eesti kinnisvarasse investeerimisest. Vanahärra küsis ainult ühe küsimuse: „Kui kiiresti kasvab Eesti rahvaarv?“. Siinkohal märgib Viisemann, et Venemaa ja Ukraina teevad Eestile halvas mõttes silmad ette, olles ühed maailma kõige kiiremini kahaneva rahvaarvuga riigid.

Ent demograafiline areng on laiem mõiste kui keskmine vanus või rahvastiku kasv. Tasub uurida, kui palju inimesi elab linnades ja kui kiiresti linnad kasvavad. Suurlinnades ja eriti metropolides võib olukord olla hoopis teistsugune kui ülejäänud riigis. Olulised on ka hariduse ja tervishoiu tase. Esimese kohta annab teavet võõrkeelte oskus ning viimase kohta riigi hügieenitase.

**Kiirustades ei tule
head otsused**

Kui mingi piirkonna vastu tekib huvi, siis on investeerimishuvilisel võimalik valida sinna riiki või piirkonda investeeriv fond. Kui tekib huvi konkreetse suurema ettevõtte vastu, siis selle aktsiad võivad olla noteeritud mõnel suuremal börsil ka väljaspool asukohariiki. „Aga vägisi ei pea investeerima. Mõttekam on reisisilt tulles salvestada nähtu ja kuuldu endale mällu. Sageli hakkab hiljem iseenesest jääma siit-sealt sil-

ma lisateavet, mis esialgse – võib-olla fragmentaarne – pildi täpsemaks ja selgemaks muudab; nii selgeks, et sellega tasub tõsisemalt tegelema hakata,“ soovib Viisemann. „Asja tasub rahulikult võtta. Tuleb elada endas kogu teave läbi, eristada oluline ebaolulisest ning mõelda, kuidas võiks see riik või ettevõtte pikema aja jooksul areneda.“

Viisemann kirjeldab, kuidas tal 2005. aastal esimest korda Austraalias käies oli kahju, et ta polnud avastanud seda riiki investeringute sihtkohana juba varem. „Kõikjal oli tunda positiivset energiat ja teotahet. Tekkis tunne, et ettevõtlik inimene võib seal palju korda saata. Kuid nii tarbekaupade kui ka kinnisvara hinnatase oli võrreldes Euroopaga väga kõrge,“ meenutab Viisemann. Kahjutunne asendus peagi tõdemusega, et kui hetkel on kallid, siis tuleb lihtsalt oodata. Majandus areneb tsüklitena ning ootamise aega saab kasutada riigi majandusega paremaks tutvumiseks.

Viimastel aastatel on Viisemann tänu purjetamisharrastusele sattunud Austraaliasse veel paaril korral. LHV fondid tegid Austraaliasse oma esimese investeeringu tänava kevadel, pärast seda, kui Austraalia dollar oli oluliselt nõrgenenud ning hinnatase sel moel soodsamaks muutunud.

Tagurpidipilk

Reisilt naastes on hea võimalus võrrelda nähtut ka kodumaaga. Saab mõelda, kuidas paistab Eesti välismaalase silmade läbi, kuidas meil asjad toimivad, milline on teeninduse kvaliteet ja hinnatase. See annab ka mõtteainet, kas Eestisse tasub investeerida.

Alati ei peagi füüsiliselt reisima, et häid ideid saada. Ka maailmakaardi uurimine võib anda täiesti uusi impulsse investeerimise kohta, kui mõelda sellele, mis riigid mida toodavad ja kes kellega kaupa teeb, kuidas liiguvad kauba ja rahavood. **LHV**

estravel

Vancouverisse võimsa elamuse jahile!

Info ja tellimine

Tel 626 6266

olympiamangud@estravel.ee

www.estravel.ee

Estravel viib olümpiale

Vancouveri XXI Taliolümpiamängud on ainulaadne võimalus saada osa tõelisest olümpiamelust ja elada kaasa oma lemmik-sportlastele.

Peale selle ahvatleb sihtkoht nii aktiivseks puhkuseks mõeldud suusakuurordiga Whistler kui Vancouveri metropolielamusega.

Tule koos sõpradega ja vaata, kuidas ajalugu tehakse! Broneeri oma lennud, majutus ja olümpiapäase juba täna!

Olulist lisateavet leiad siit:

www.estravel.ee/vancouver2010/

Toimumisaeg: 12.–28. veebruar 2010

EOK PARTNER

vancouver 2010

OFFICIAL TICKET AGENT

Tekst: Tiit Efert ja Ants Vill, pildid: erakogu

”Uus hoog tuleb Aasiast”

Elukutseline börsimaakler **Alexander Elder** on Tartu ülikooli diplomiga psühhiaater, kes elab New Yorgis.

Ta on kirjutanud mitu suure müügieduga ja kümnetesse keeltesse tõlgitud raamatut börsil kauplemise kohta.

Peterburis sündinud Alexander Elder kasvas üles ja käis koolis Eestis, kus ta lõpetas ka Tartu ülikooli arstiteaduskonna. Mõni aeg hiljem, pärast residentuuri laevaarstina töötades, õnnestus tal ühes Aafrika sadamas peatunud laevalt maale saades pageda USA saatkonda, Nõukogude meeskonnakaaslased taga ajamas. Pärast New Yorgis aastaid juhitud arstipraksist ning õppejõutööd siirdus ta finantsturgudele, kus on peale eduka kauplemise omandanud ka juhtiva kauplemiseksperdi kuulsuse.

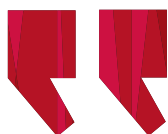
Te kasvasite üles ja saite hariduse Eestis. Kas teil on ka praegu Eestiga kontakte?

Mul on Eestis sõpru ja mulle meeldib siin käia, eriti meeldib Tartu, kus käisin alles mullu suvel. Lisaks emotsionaalsetele sidemetele tähendab Eesti mulle siiski hulga enamat. See on teatav Eestile omane eripärane mõtlemis- ja olemisviis, mis mulle siiani lähedane on.

Minu arvates oli Eesti Nõukogude Liidu kõige läänelikum ja läänelikumalt mõtlev osa. Äsja manalatele läinud Aleksander Solženitsõn on kirjutanud, et oma sunnitöölaagris oldud aastate jooksul ei kohanud ta ühtki eestlasest koputajat, nagu see paraku kõigi teiste rahvuste puhul ette tuli. Eestlastele on omane selline isepäine korralikkus ja paindumatus.

Arvan, et Eestis üles kasvamine ja eesti keele omandamine tegi mul ka New Yorki jõudes Ameerika ühiskonda sulandumise tunduvalt sujuvamaks, kuna saabusin läänelikust riigist.

Mis teile Eestis elatud aastaist kõige enam meelde on jäänud? Mida teate Eesti praegustest oludest, ka majandus-situatsioonist?

Eestlastele on omane selline isepäine korralikkus ja paindumatus.

Elasin poisipõlves Meriväljal ja käisin Pirta keskkoolis. Seejärel õppisin Tartu ülikooli arstiteaduskonnas ning pärast residentuuri, 23-aastaselt, sain arstikoha Nõukogude kaubalaevas, mis tegi peatuse Aafrikas (Abijan Côte d'Ivoire'il) ja nii see läkski... Olen ka Eesti praeguse eluga veidi kursis, loen uudiseid. Siiski tean Ameerika asjadest tunduvalt enam. New York ise on juba väga suur ja uudisterohke linn.

Ma armastan palju reisida, kuna kasvasin üles Nõukogude Liidus, kus tundsin end puuri pistetud loomana, keda kusagile ei lubatud. Mäletan, et kui esimest korda vabasse Eestisse tulin, nägin, et Soome laht kubiseb laevadest, mis sagivad Tallinna ja Helsingi vahet. Kui olin poisike, siis oli Soome laht suur hall vanglamüür. Ma armastasin toona maski ja hingamistoruga ujumas käia, aga sellise varustuse kasutamine mererannas oli keelatud. Jah, elu oli toona hoopis teistsugune.

Kui olin kaheksa-aastane ja käisin vene õppekeele klassis, siis olid üsna tavalised kaklused Eesti klasside poistega. Ükskord läksin pärast kaklust koju ja hakkasin oma vägitgedega kiitlenu. Ma ei unusta ealgi, kuidas minu Nõukogude mereväehvitserist isa ja arstist ema ütlesid mulle: „Me oleme okupandid, meil pole siin olemiseks tegelikult üldse asja. See pole sinu asi siin kakelda, hoi a eemale!“. See oli imeväärne õppetund. Olin Eestist eemal kogu revolutsioonija, kuid sellegipoolest pole mul kahtlustki, mida ma oleksin teinud, kui oleksin neil aastatel Eestis olnud.

Hariduselt olete psühhiaater. Kuidas sai teist investeerimisasjatundja?

Minu perekonnas on vana tava, et inimestel, eriti meestel, on vähemalt kaks eriala. Minu onul oli üldarsti kutse, siis aga tegi ta läbi juuraõpingud ning temast sai linna õigusnõunik. Ka minu isal oli kaks karjääri – sellise hoiaku sain ma lapsepõlvest kaasa.

Kui ma New Yorki tulin, pidasin aastaid Manhattanil psühhiaatripraksist ning andsin Columbia ülikoolis loenguid. Selline elu oli küll turvaline, kuid paraku ka üksluine. Hakkasin huvituma muudest valdkondadest ja jõudsin nii äritegevuse juurde. See polnud äkiline otsus või tegu, nagu oli Nõukogude laevalt ärakargamine. Ma hakkasin uurima erialaseid raamatuid ja väikest viisi aktsiaid ostma. Algul oli see nagu hasartmäng – ega ma täpselt ei teadnud, mida teen. Siiski, end asjaga üha enam kurssi viies, jäi arstiameti jaoks järjest vähem aega ning ma pühendasin üha enam tähelepanu finants-turgudele. Selline ümberkujunemine võttis küllalt kaua aega, seitse-kaheksa aastat. Mul on siiani arsti tegevusluba alles, ehkki pean selle jõude seisva tunnistuse eest igal teisel aastal tasuma 600 dollarit – minu praegused tulud psühhiaatrina tegutsemisest katavadki vaid selle summa. Ent mulle pakub rõõmu, et mul on siiani arstilitsents, vahel

tulevad ammuks patsiendid konsultatsioonile. Ma armastan psühhiaatriat, see on siiani mu elu tähtis külg.

Psühhiaatrial ja äril on ka ühisjooni. Psühhiaatria tegeleb reaalsusega, inimesed tulevad vastuvõtule oma fantaasiate pärast, tihti on juured lapsepõlves. Nüüd, näiteks 40-aastaselt, tuleb neil aga ise oma eluga hakkama saada ning selles saab psühhiaater inimesi abistada – jätta ulmad kõrvale ja tegeleda reaalse maailmaga. Sama lugu on finantsturgudel.

Kauplemisõpikute kirjutamise ja seminaride pidamise kõrval olete ka aktiivne investor. Kui mahukas ja tootlik on teie investeerimistegevus?

Et finantsturgudel kauplemine on üsna üksildane tegevus, meeldib mulle väga raamatuid kirjutada ning seminaridel õppuritega suhelda. Siiski ei tule sealt suurt raha, päris raha on ikkagi finantsturgudel. Oma küllalt korraliku pangaarve olen saavutanud just turgudel kaubeldes. Kuigi ma ei kauple iga-päevaselt, teen ma seda kindlasti igal nädalal ja küllaltki suurtes mahtudes. See on tõsine äri.

Kas olete plaaninud investeerida Eesti turule?

Teate, ma plaanisin Eestisse investeerida 1993. aastal, kui esimest korda taas Eestis viibides trehvasin toona pimedas ja räpases Tallinnas kokku oma üli-kooliaegse sõbra Rudolfiga. Ütlesin talle: „Buum on tulekul, sa peaksid ostma kinnisvara.“ Meile jäi kesklinnas silma väga kena hoone, mille oleks saanud kätte 50 000 dollariga. Tal seda raha muidugi polnud, ta läks Venemaale äri ajama. Piiril tekkis tal probleeme, miilits andis talle tugevalt peksta, koju jõudes sai ta südamerabanduse ja suri. Nii lõppesid ka minu plaanid Tallinna investeerida ja maja jäigi ostmata. Nüüd, kui Tallinna kesklinnas sädelevaid kõrghooneid vaatan, mõtlen ikka: üks neist oleks 50 000 eest mulle võinud kuuluda ...

Eesti aktsiaturu vastu pole aga mul mingit huvi, sest minu paljude aastate pikkune põhimõte on kaubelda aktsiatega oma ajavõõndis, kuna tahan neid jälgida iga päev, olla asjaga pidevalt kursis. Tõde on lihtne: aktsiaturgudel kauplemine on ju tegelikult kellegi teise rahale käpa peale panemine. See teine püüab muidugi samal ajal sinu raha pihta panna. On väga raske kaitsta end selliste katsete eest isegi ärkvel olles, ent kui keegi nahistab sinu rahakoti kallal sellal, kui sa parasjagu magad, on su olukord veel kaitsetum.

Kas üleilmse majanduskriisi saabumist oleks võinud ette näha ja vältida?

INVESTORID, TEADKE:

Dr Elderi sõnul õpivad inimesed igast kriisist. See aga ei välista uute kriiside tekkimist. Need on paratamatud.

Kahtlemata on praegune kriis suurim ja sügavaim majanduskriis alates 1929. aastast. Samas on selge, et kriisid on kapitalistliku vaba turumajanduse normaalne osa. Austria majanduskoolkonna esindajal Ludwig Heinrich Edler von Mises'il on suurepärase ja õpetlik raamat vabast turumajandusest ning inimeste majanduskäitumise juurtest, nimelt tema peateos „Inimtegevus“ (*Human Action*, 1949). Üle tuhande lehekülje vaimustavat lugemist niinimetatud loomingulisest hävituslikkusest. Need teooriad kirjeldavad hästi majandusmullide teket. Kui mull hakkab paisuma, on kõik rõõmsad ja rahul, kuid siis tuleb äkitselt kriis.

Praegune kriisiaeg on küll kole ja halb, aga see on asjade loomulik käik. Kas kriisi saabumist on võimalik ette näha, kas mina nägin kriisi ette? – Jaa ning ei. Ma teadsin, et kriisiaeg on tulekul, kuid mul polnud mingit ettekujutust, millal ja kui hulluna see kätte jõuab. Näiteks kaks aastat tagasi, kinnisvarabuumi harjal, otsustasime koos abikaasaga osta Manhattanil katusekorterit ehk *penthouse*'i. Mitu sõpra tegid sellest järelduse: „Oo, Alex, sa oled nii tark mees. Kui sina ostad *penthouse*'i, siis on järelikult õige aeg investeerida Manhattani kinnisvaras-

se." Ma vastasin: „Sugugi mitte, praegu on hinnad täiesti tipus. Meie ost on investering elustiili, elukvaliteeti, meil pole selleks oma rahast kahju. See pole mingil juhul investeerimine, sest turu hinnad on täiesti laes." Sain seda ostu endale lubada, sest tegin aktsiaid lühikeseks müües päris korralikku raha. Jah, ma nägin kriisi tulemas, kuid selle tõsistust ei osanud vist keegi ennustada. Loomulikult on tagantjärele tarkus täppisteadus. Vene vanasõna ütleb: „Kui oleksin teadnud, kuhu kukun, oleksin sinna heinu puistanud".

Kriisi vältida pole kellegi võimuses, üldsegi mitte. On öeldud, et staabikindralid valmistuvad alati ülipõhjalikult – möödunud sõjaks. Pärast iga kriisi võtavad riigid finantsturgude reguleerimiseks tarvitusel abinõusid, mis peaksid edaspidi kriise ära hoidma. Aga ma tagan teile sajaprotsendiliselt: inimesed on leidlikud ja leiutavad uue mulli tekitamise võimaluse ning kutsuvad seega vältimatult esile uue kriisi. Alati suudab uus kriis üllatada. Praegune on selle sugupõlve kõige kurjem kriis. Muidugi me toibume sellest, muidugi võtame ka õppust. Ja siis tuleb uus kriis – see on inimloomuses.

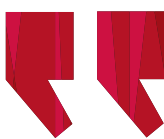
Mündil on kaks külge. Kui sulle meeldib kapita-

listlik süsteem, kui teed revolutsiooni, et saavutada vabadus ja kogu see poliitiline muutus, kui sulle meeldib läänemaailma majandussüsteem, siis on kogu vaba turumajanduse ajaloo vältel olnud kriisid: näiteks tulbimull XVII sajandil Amsterdamis, mull XVIII sajandil Londonis jne. Šotlase Charles Mackay juba 1841. aastal ilmunud suurepärase raamat masside arutust käitumisest „Eriti üldlevinud pettekujutelmad ning rahvahulkade pöörasus" (*Extraordinary Popular Delusions and the Madness of Crowds*) kirjeldab ajalooliste näidete abil, kuidas inimesed lähevad hulluks karjades, ent terve aru juurde naasevad aeglaselt ja üksikhaaval.

Mullid ja nende lõhkemine on vabale turule omane. Nõrgemad ärimehed ja omanikud kaotavad, tugevamad võtavad üle, tekivad uued ettevõtted ning kõik teatavad, et on edaspidi targemad ega kavatse vanu vigu korrata. Ning siis leiutavad uusi vigu. Kriisi mõju eest saab kaitsta end nii, nagu ühes anekdoodis õpetatakse suguhaigusi vältima: kasuta mitut kondoomi, ja mis kõige tähtsam, hoidu üleüldse sugulisest läbikäimisest. Kes majandusel osaleb, on kriisidele avatud, siin pole midagi parata.

Kriisil on ka head küljed. Kriisi tekitavad ju inimesed, need, kes soovivad rohkemat. Mina, teie, kõik ... Vähesega lepivad vaid kloostrielanikud. Et inimesed soovivad enam, hakkavad nad raha laenama ja nii see läheb. Kuni inimloomus ei muutu ja meil on vaba turg, jäävad ka mullid. Kui mull lõhkeb, avastatakse, et vaja oleks turvameetmeid. Näiteks Maddofi õudne juhtum New Yorgis: tagantjärele leiavad kõik, et valitsuse kontroll oli selle miljarditesse ulatuva pettuse vältimiseks absoluutselt ebapiisav. Nüüdseks on kogu väärtpaberitur regulatsiooni muudetud ja tulevikus sellist pettust enam sündida ei saa.

Kui vaadata kriisi käiku USA-s, siis näeme, et hulk inimesi võttis tõeliselt rumalaid ja kulukaid kinnisvaralaene. Selleks õhutas neid asjaolu, et esimeseks viieks aastaks oli laenuprotsent seatud vaid kahe protsendi peale. Lihtsad hariduseta inimesed võtsid endale laenu, maaklerid sai üliisuuri tasusid ning kõik olid viieks aastaks väga õnnelikud. Viis aastat hiljem oli see edukas maakler ammu teise firmasse edasi liikunud, aga vaesed laenuvõtjad jäid peavarjust ilma. Veel kord: seadusi on vaja muuta, et vältida samasuguse kriisi kordumist. Mulli lõhkemise puhuks on ikka turvavööd vaja. Kriisist toibumise järel ei lähe muidugi palju aega, kui keegi tuleb jälle välja suurepärase äriideega: „Kuule, laenaks õige veidi raha ja teeniks pisut ...". Samas, kui laenu ära keelata, siis langeksime tagasi Euroopa keskaegsesse ühiskonda, kus senjööridel on kõik ning talupoegadel pole mingitki lootust oma elujärgi parandada, see-eest on ühiskond väga stabiilne! Piisas aga vabal turul tekkida, kui kaasnesid ka kriisid. Tere tulemast vabasse maailma!

Inimesed on leidlikud ja leiutavad uue mulli tekitamise võimaluse ning kutsuvad seega vältimatult esile uue kriisi.

Milline on teie visioon kriisijärgsest maailmast? Millal saabub uus tõus?

Majandus kerkib peagi uutele tasemetele. Millal see juhtub? Annan tasuta nõu: on võimalik ennustada turgude muutumise suunda või aega. Mõlemat korraga ja täpselt pole kunagi võimalik ennustada. Selline ennustamine on sarnane palli viskamisega läbi rõngaste. Kui rõngaid on vaid üks, on ülesanne lihtne, kuid finantsturgude puhul on tegu paljude nööri kiikuvate rõngastega – suure tõenäosusega ei õnnestuks selline trikk isegi tsirkuseartistil.

Milline võiks olla kriisist toibuva maailmamajanduse uus vedur?

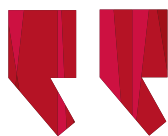
Raske öelda, sest ma pole mitte majandusteadlane, vaid kaupmees. Siiski näib mulle, et uus hoog maailma majandusele lähtub Aasiast: Hiinast, Singapuri, Taiwanilt. Kui oleksin Eesti äriees, investeeriksin kindlasti Hongkongi lennupiletisse, et ise vaatama minna, mis seal sünnib.

Millised oleksid kriisi õppetunnid investorile?

Millal ja mida iganes investor ostab, peab tal alati olema silme ees kolm arvu: soovitatav ostuhind, plaanitav kasum ning *protective stop* ehk hinnatase alumine piirmäär. Iga aktsiapositsioon vajab sellist piiri; kui kaubelda ilma piirita, on tegu hasartmänguriga. Kui te olete näiteks arvamusel, et mingi firma on väga imeväärne ja te soovite osta selle aktsiaid, siis peate samas otsustama, millisel hinnatasemel tuleb oma eksimust tunnustada. Väga palju inimesi on kaotanud hiigelhulga raha, kuna pole seda kaitset kasutanud.

Millist peaks algaja investor alustama, millistel turgudel kätt proovima?

Esimene investering peaks olema minu raamatu „Kauplemine elatusallikana“ (*Trading For A Living*) ostmise, kui naljaga pooleks öelda. Aga tõsisemalt: investeerida tuleks sellesse, mida tunnete. Ja edasi: Wall Street Journali asutaja Charles Dow (kõik teavad Dow-Jonesi indeksi) on ligi sajand tagasi kirjutanud, et igal tõusval turul on kolm staadiumi. Esimeses lähevad hinnad üles, sest nad on allpool tegelikku väärtust (aktsia hinna ja selle tegeliku väärtuse eristamisega on paljudel inimestel paraku raskusi, sest hinnad muutuvad kiiresti, ent väärtus aeglaselt), teises faasis kasvavad hinnad samas taktis üldise majandustõusuga, kolmas ja viimane tõusva turu faas on see, kui hinnad

Kui oleksin Eesti äriees, investeeriksin kindlasti Hongkongi lennupiletisse, et ise vaatama minna, mis seal sünnib.

jätkavad inertsist tõusmist, sest inimesed on õnnelikud kestva tõusu ja oma ostude üle.

Meil on just lõppenud kolmas faas ja algamas on taas esimene faas. See tähendab, et saadaval on küllaga väärtuslikku vara, kinnisvara ja aktsiaid sealhulgas. Firmad, mida müüdi saja dollariga, on praegu saadaval 15–20 dollariga. Üle paljude aastate on isegi New Yorgis võimalik soetada sellist kinnisvara, mis on kasumlik juba ostupäevast alates.

Iga end tõsiselt võttev investor peab endalt küsima, milline on kauba väärtus ja mida saaks osta sellest odavamalt. Tõusva turu praeguses etapis tuleb osta väärtusest oluliselt madalama hinnaga. Aega spekuloida – samuti osta tõusvaid aktsiaid – on aastaid, ent praegu on vaja kiiresti leida kaup, mis on saadaval alla oma väärtust. Tuleb leida firmad, mis on turu poolt praegu mitte pisut, vaid märkimisväärselt alahinnatud. Tuleb otsida ka alla väärtuse müügis olevat kinnisvara, mille saaks praeguste soodsate hindadega lasta korda teha ja kohe kõrget renti teenima panna.

Millest ikkagi peaks alustama kauplemise õppimist?

Kui peaksin andma nõu kellelegi, kes plaanib hakata kaupleva finantsturgudel, siis ütleksin kõigepealt: ei maksa oodata peatset ja kiiret edu. Raha teenimise õppimine on sarnane kolledžisse õppima minekuga. See võtab umbes sama kaua aega kui kolledžiõpingud. Ja läheb ka umbes sama palju maksma.

Teiseks: alusta väikeselt, nii on sinu tehtud vead odavad ja sa saad rahulikult magada. Kui paned alustuseks mängu mitte 100, vaid 10 000 eurot, siis viib kaotus sult igasuguse söögiisu.

Ja kolmandaks: pea hoolikalt päevikut. Olen aastaid rõhutanud: sinu edu lihtsaim, kuid tähtsaim tegur on sinu märkmete kvaliteet. Tuleb pidada kauplemispäevikut. Iga kord, kui ostad, trüki välja turugraafik ja tähenda üles põhjus, miks otsustasid osta. Märgi üles nii põhjused kui ka plaanitav kasum, samuti piir, mil peatuda. Kui otsustad aktsiast loobuda, tuleb teha sedasama: trüki välja turuseis ja kirjuta üles, miks otsustasid müüa. Näidake mulle head müügipäevikut ja ma näitan teile head kaupmeest.

Millises seisus on teie esimene investeerimisobjekt, firma KinderCare?

See firma läks pankrotti juba väga ammu. KinderCare'i aktsiatest teenisin niivõrd, et sain endale mootorratta osta. Esimese äriaga on nagu süütuse kaotamisega: see võis olla küll ammu, aga esimene ei unune kunagi ja on hea meenutada. **LHV**

Rattalaat Veloplusis

Suured suvepeod on peetud - õige aeg osta ratas Veloplusist!

Paku oma hind!

Olete oodatud: Tallinnas, Saku tänav 3, telefon 655 6977, E-R 10-19, L 10-17.

Hooldame ja remondime kõiki jalgrattaid.

www.veloplus.ee

VELOPLUS
SPETSIAALRATTAPOOD

Tekst: Tiit Efert, pilt: Äripäev

Tellimuste raamat on õhuke

Rasked ajad pole jätnud puutumata ka **Harju Elektrit**, kus üritatakse tulevikku kindlustada ekspordile panustamisega.

„Ega meiegi kriisist mööda marsi. Kuid me proovime positiivselt mõelda, kuidas edasi minna,” räägib Harju Elektri juhatuse esimees Andres Allikmäe. „Oleme proovinud viia oma kulud tegelikele tuludele vastavaks ja panustanud rohkem turundusse. See tähendab, et kui tootmises on praegu vähem tööd, siis peavad müügiinimesed sellevõrra rohkem pingutama,” täpsustab Allikmäe.

Samas on ta rahul, et Harju Elekter on ikka konservatiivset joont ajanud ja viimaste aastate sündmused ei sundinud teda kinnisvarabuumiga kaasa minema – energiasektorit see niivõrd ei puudutanud. Ühe asja on Allikmäe kehvast majandusolukorras selgeks saanud. „Kui tuleb teha muudatusi, siis ei tohi viivitada,” kinnitab ta ning lisab, et muudatus-te tegemine on praegusel ajal lihtne. „Inimesed mõistavad.”

Harju Elekter on lühendanud ka tööaegu ja pisut koondanud töötajaid. Kaks kaubandusgruppi kuuluvat kauplust suleti juba eelmise aasta lõpus. See kõik on andnud vajalikku kokkuhoidu, et ettevõtte oleks plussis.

Majanduses on olukord segane ja raske on öelda, millal kriis lõppeb. „Iga päev pakub midagi uut, aga seda võib küll öelda, et tellimuste raamat on suhteliselt õhuke ja lühike, kuid selle eest tehakse ikkagi rekordiliselt palju pakkumisi. Kõva koormuse all on ka arendusmeeskond. Palju tellimusi aktsepteeritakse, aga alustada tahetakse alles poo-

le aasta pärast,” räägib Allikmäe.

Harju Elekter plaanib investeerida raskel ajal tootmisbaasi laiendamisse. „Meil on erinevaid võimalusi investeerimiseks. Tegime proovi ka laenata,” räägib Allikmäe. „Mõistan, et rahal on hind. Aga see, mis sinna juurde lisatakse – tingimused –, ajab hinge täis. Äri seotakse kätest ja jalgadest.” Tema sõnul on ettevõtte omakapitali seis sedavõrd hea, et ehk saadakse hakkama ka ilma laenuta.

Harju Elekter on aktsionäridele stabiilselt dividende maksnud. „Tänavu maksime esimest korda dividende vähem. Me ei oska öelda, kuidas me järgmisel aastal teeme. Ma arvan, et me teeme nii, et investorid mõistavad meid,” räägib Allikmäe. Iga majandusaastat vaadatakse eraldi. „Kunagi sai otustatud, et omanikele võiks kuuluda kolmandik kasumist, kuid tegelikult on paljudel aastatel rohkem välja makstud,” selgitab ta.

Harju Elektris ei arvata, et käesolev majanduslangus oleks miskipärast ülekohtuselt meile kaela langenud. Pigem on see normaalse tsüklilise turumajanduse osa, millega tuleb hakkama saada. Me ei tohiks unustada, et praegune olukord loob hoopiski palju enam võimalusi, kui neid oli ehk tõusuperioodil.

Allikmäel on Harju Elektri aktsionäridele ka üleskutse. „Ärge olge passiivsed! Rääkige rohkem kaasa ettevõtte arengus, pakkuge oma ideid. Igal omanikul (ka ühe aktsiaga aktsionäriil) peaks olema selge hoiak ja arusaam, sellest kuidas ettevõtte areneb ja millised on sellega seoses ootused,” sõnab ta. **LHV**

Harju Elekter

- Toodab elektriseadmeid 1968. aastast. Kontsern tegutseb kahes ärisegmendis: tootmine ja kinnisvara.
- Tootmine hõlmab elektriseadmete tehaseid Eestis (AS Harju Elekter Elektrotehnika – HE osalus 100%), Soomes (Satmatic Oy – HE osalus 100%) ja Leedus (UAB Rifas – HE osalus 51%), kus põhitoodangu moodustavad elektrienergia jaotusseadmed ning automaatika- ja juhtimiskeskused energia- ja tööstussektori ning infrastruktuuri jaoks.
- Tootmissegmenti kuulub ka AS Eltek (HE osalus

- 100%), kus valmistatakse lehtmataltooteid andmeside- ja telekommunikatsioonisektorile.
- AS-ile Harju Elekter kuulub Keilas ja Haapsalus üle 60 000 ruutmeetri tööstuslikku kinnisvara, mida hallatakse ja renditakse kontsernile või sellega seotud ettevõtetele.
- Harju Elektri kontserni kuulub 34% Baltimaade suurimast kaablitehasest AS Draka Keila Cables.
- Alates 1997. a on Harju Elektri aktsiad noteeritud Tallinna Börsi lisanimekirjas, alates 2003. aastast põhinimekirjas.

Tekst: **Erki Kert**, pilt: **Arco Vara**

Vähe häid projekte

Arco Vara juhatuse esimehe **Lembit Tampere** sõnul jäävad meie elamispinnad hiljutisest kinnisvarabuumist hoolimata arenumatest naaberriikidest kaugemale maha.

Mida te prognoosite, millal võiks Baltikumis jälle suurema hooga arendustegevust alustada?

Kinnisvaraarenduse äri ja turg jääb kindlasti paariks-kolmeks aastaks fragmentaarseks ning selle aja jooksul tasuvad arendused ära vaid vähestes projektides, piirkondades ja kliendigruppides. Kõigile arendustele ja projektidele kliente ei jätku.

Mis on Arco Vara suguse ettevõtte jaoks täna suurimad riskid?

Hoonestamata kinnistute re-nantseerimise risk on täna kahtlemata suurimaid riske, mõjutades grupi likviidsuspositsiooni kõige rohkem. Riski maandamiseks tegeleme aktiivselt mõne projekti müügiga ning otsime uusi tulukohti uute teenuste turuletoomisega.

Kuna ilmselgelt on olukord kinnisvaraturul ja majanduses tervikuna osutunud oodatust pingelisemaks, siis kas ja kuidas on see mõjutanud suhteid peamiste aktsionäridega?

44% Arco Vara aktsiate omanikke on ka Arco Vara nõukogu liikmed, kellega suheldakse regulaarselt. Ülejäänud aktsionäridega peetakse investorkohtumisi, kuid kohtumisi on palju vähemaks jäänud, sest investorite huvi on märgatavalt vähenenud.

Millisena näete Balti kinnisvaraturu perspektiivi kolme, viie, seitsme lähiaasta jooksul?

Baltikumi kinnisvaraturg on hinnangute andmiseks lai mõiste. Täna liiguks kindlasti edasi arendustega kesklinnas, kus on praegu madal laenukoormus ja omanikel piisavalt omakapitali ehituse alustamiseks. Arco Vara kogemus näitab, et nõudlus kvaliteetse korteri järele kesklinnas on endiselt olemas. Edasist hinnalangust prognoosime piirkondades, kus tööpuudus on endiselt suur ning pigem kasvab, ehk väljaspool pealinna. Alati leidub arendusprojek-

te, mida tasub ehitada, ent sõltub arendaja kasumiootusest.

Arco Vara on oma ajaloo jooksul näinud nii buumi-aastaid kui ka tõsist kriisi. Milline on teie hinnangul normaalses olukorras kinnisvaraturg?

Kinnisvaraturg on normaalne, kui aastas ehitatakse ja ostetakse uusi ehitisi 1–2 protsendi ulatuses kogu olemasoleva elamufondi mahust. Viimastel aastatel on see suhtarv olnud alla 1 protsendi, millega paratamatult kaasneb eluruumide suhteline vananemine.

Kas seoses sellega, et Eesti on ikka veel Euroopa Liidu keskmisest elatustasemest maas, võib oodata, et kriisi järel on ka siinne kinnisvaraturg ikka veel teistsugune kui nn arenenud Euroopas? Mis on need erisused ja kuidas Arco Vara neile vastab?

Kindlasti on Eesti kinnisvaraturg ka pärast kriisi teistsugune kui arenenud Euroopas, sest siin on elatustase madalam. Eluruumi keskmine suurus ühe inimese kohta on meil tunduvalt väiksem kui Lääne-Euroopas. Ka on viimasel kümnendil näiteks Skandinaavias ehitatud võrreldes olemasolevaga märkimisväärselt rohkem uusi elamispindu kui meil isegi nn buumi ajal.

Mis on Arco Vara puhul need tegurid, mille põhjal võib öelda, et olete positsioneeritud järgmisest tõusutsüklis hästi kasu lõikama?

Järgmises tõusutsüklis lõikavad kasu kapitaliseeritud ettevõtted heas asukohas olevate elukondlike projektidega. Arco Varal on heas asukohas krundid olemas ja grupi kapitaliseerituse tõstmine on meie põhiline prioriteet. **LHV**

Nõudlus kvaliteetse korteri järele kesklinnas on endiselt olemas.

Ettevõtjaks olemine annab vabaduse

Tekst: Tiit Efert, pildid: Äripäev

Ettevõtja **Marek Reinaas** on püstitanud endale eesmärgi luua igal aastal üks uus ettevõtte. Intervjuus räägib ta, kuidas see on õnnestunud.

Millal löid oma esimese ettevõtte ja millega see tegeles?

Oma esimese ettevõtte asutasin 1993. aastal enamalt jaolt paratamatusest. Eriala, mida ma ülikoolis õppisin, ei pakkunud mulle suurt huvi, nagu ka mina ei pakkunud suurt huvi õigusvaldkonnale. Olukord sarnanes paljuski sellega, kuhu võivad ka aastal 2009 sattuda paljud noored, kes peavad pärast õpingute lõpetamist otsustama, mida oma eluga peale hakata – võimalusi on vähevõitu. Otsustasin luua koos sõbraga reklaamibüroo, mis sai nimeks Watson & Watson. See agentuur tegutseb edukalt siiani, kuigi ma ise enam selle ettevõtmise omanike hulka ei kuulu.

Oled õelnud, et sinu eesmärgiks on luua igal aastal üks ettevõtte.

Ma arvan, et aktiivse loomuga inimesel peaks olema aastas vähemasti üks idee küll, mida tasuks katsetada ja ellu rakendada. Rahun vaim ja kriitiline meel sunnib nägema elus asju, mida saaks paremini korraldada. Kui mõni aasta tagasi oli lihtne – vaatasid, kuidas asjad mujal maailmas käivad, ja püüdsid Eestis samamoodi teha –, siis tänapäeval on selle poolest keerulisem, et enam ei piisa järeletegemisest, tuleb paremini teha. Samas on erakordselt põnev üritada saata midagi korda väljaspool Eestit, sest alles siis saad tõeliselt aru, milline väärtus on suhtevõrgustikul.

Kuidas oled suutnud oma eesmärgist kinni pidada?

Sel aastal on plaan täitmata, kuid seemned on mulda visatud.

Kuidas su Gruusias asuval reklaamibürool läheb?

Gruusia agentuuril on kenasti nina vee peal.

Mida on ühe ettevõtte loomiseks eeskätt vaja?

Ettevõtte loomiseks on vaja ideed, mis peaks elu paremaks muutma. Siis ta on elujõuline, siis ta loob uut elukvaliteeti, mille eest on teised inimesed (hüüdnimega „kliendid“) valmis raha välja käima. Kuid ideest üksi minu arvates ei piisa. Ma ei ole üksipäini nurgas nokitseja ja Exceli tabelites tuhnija. Mina usun, et peale ideed on mõödapääsmatu hea ning üksteist täiendav seltskond, kes on ühise eesmärgi nimel valmis pingutama. Pean tunnustama, et pahatihti on minule kuuluva osalusega erinevate ettevõtete juhatuse koosolekud heaks põhjuseks saada kokku oma sõprade ja tuttavatega. Kui sinuga ühe laua taga istuvad inimesed, kellega sul ei ole üheskoos igav kas või Reet Linna mälestusteraamatut analüüsida, siis saab otsused lihtsamalt tehtud ja vaidlusi on vähem.

Miks oled oma ettevõtteid müünud?

Kui ettevõtte omanik ei lisa oma ettevõtte tegevusele enam mingisugust väärtust, vaid hakkab pigem selle arengut segama, tuleb tõsiselt järele mõelda, kas poleks mitte parem otsida uued omanikud, kes asjaga paremini hakkama saavad. Ettevõtte omamine nõuab tõsist vastutust nii oma partnerite, töötajate kui ka klientide ees.

Muuseas, ma ei ole ettevõtteid mitte ainult müünud, vaid ka ostnud. Ja seda ainult juhul, kui

Aktiivse loomuga inimesel peaks olema aastas vähemasti üks idee küll, mida tasuks katsetada ja ellu rakendada.

ma näen, et minu tagasihoidlik panus võiks seda ideed, mis on firma aluseks, edasi aidata.

Kuivõrd ettevõtlussõbralik riik on Eesti ?

Formaalselt, paberil on kõik hästi: ettevõtte loomine on lihtne, maksusüsteem ei tapa ning pärast Euroopa Liitu ning NATO-sse astumist on mõningane lootus, et see riik püsib kauem, kui talle ajalooliselt harjumuseks on saanud.

Samas on Eesti väga väike ja väga korporatiivne riik. Sul peab olema väga tugev suhtevõrgustik nii ettevõtjate, ametnike kui ka poliitikute seas. On vähe ettevõtjaid, kes saavad öelda, et nad on piisavalt sõltumatud selleks, et lubada endale vabadust mitte minna oma panga suvepiknikule või jaanipäevapeole Hundisilmale.

Eestile on väga iseloomulik see, et palju teenu-seid ostetakse – nagu nõukaajal – tutvuse kaudu. Kui on tarvis mobiiliparandajat, siis pead teadma Mati telefoninumbrit, kui on tarvis ehitusfirmat, siis hangid Erkilt Peetri telefoninumbri, kui on vaja reklaamikampaaniat, siis helistad Marekile, kui aga vaja minna arsti vastuvõtule, siis helistad klassivennale. Selline ühe teki all magamine võib kohati tunduda väga mugav, kuid reaalselt pärsib konkurentsi ja ettevõtlust.

Muuseas, päris ei vasta ka tõele, et Eesti on eriti põnev paik välisinvesteeringutele. Viimaste aastate riiklik poliitika on selles vallas olnud suhteliselt küündimatu, mistõttu võiks pigem näha tendentsi, et välisinvestorid lahkuvad Eestist ja panevad oma tehaseid kinni, kui et investeerivad siia ja loovad uusi töökohti.

Mil määral osaled oma ettevõtete juhtimises?

Kui minust on abi, siis osalen aktiivselt. Kui minust ei ole abi, siis see ei ole minu ettevõtte.

VABA MEES:
Marek Reinaas naudib ettevõtlusega kaasnevat vabadust.

Ma pole tegelenud ettevõtmistega, kuhu ma poleks jätnud ühel või teisel põhjusel tükikest oma hinge.

Milline su ettevõtetest on kõige südamelähedasem?

Ma pole tegelenud ettevõtmistega, kuhu ma poleks jätnud ühel või teisel põhjusel tükikest oma hinge. Kõik on olnud toredad. Samas, kui vaadata kulutatud aja järgi, siis kõige rohkem aega veedan ma reklaamiagentuuris Zavod BBDO, kus ma töotan igapäevaselt loovjuhina. Teisest küljest on kõige kvaliteetsemalt veedetud aeg ilmselt Hella Hundi pubis. Ja kõige rohkem karmavõlga kustutan ma Tallinna Instituudi nimelise mittetulundusühingu projektide kaudu ning ajalehte Kultuuri Keskus välja andes.

Mille poolest erineb sinu kui ettevõtja elu palgatöölise omast?

Vabadust on pisut rohkem, vastutust on kuhjaga rohkem. Võib-olla kõige olulisem erinevus on see, et ma saan valida, kellega ma hommikul nõupidamisel ühe laua taha istun (me veedame suure osa ajast koos oma töökaaslastega). Võimalus valida oma töökaaslast, see vabadus on mulle väga oluline.

Miks tasub hakata ettevõtjaks?

Ma ei arvagi, et peaks ilmingimata ettevõtjaks hakkama. Usun, et eneseteostuseks on suur hulk paremaid võimalusi: kunst, kirik, poliitika, heategevus, perekond. Ettevõtjaks tasub hakata siis, kui enam muud moodi ei saa või ei taha. Ja üldjuhul juhtub see ikka raha pärast.

Kuidas on su ettevõtted vastu pannud majanduskriisile?

Majanduskriis on tore asi: kõik viimaste aastate jooksul tehtud valed otsused on hunnikus laua peal, ole ainult kõva mees, võta suur lusikas ja kuku nendest läbi närima. Minu tõeline õnn on aga see, et ma ei pea praegu käima pankades, müts peos, laenatud rahast rääkimas. Kuna ükski ellu viidud projekt ei ole sõltunud pankade laenurahast, siis on kõik probleemid ikka ausalt ja korralikult enda tekitatud. Muuseas, mul on ka ettevõtteid, mille majandustulemused on masu ajal oluliselt paranenud.

Miks on majanduskriis hea aeg uue ettevõttega alustamiseks?

Majanduskriisi ajal säravad kirkalt vastu kõik erinevate ettevõtete, majandusharude, toodete ja teenuste vajakajäämised ning probleemid. Kuid nagu me teame, on iga probleem tegelikult võimalus. Seega on praeguses majanduses palju võimalusi, mida kasutada. Pean tunnistama, olles viimasel ajal suhelnud erinevate Eesti ettevõtjatega: paljudel nende seast on silm särava ja käed sügelema hakanud. Usun siiralt, et mõni aasta kestnud mõttestagnatsioon ja ajukramp on läbi ning loodetavasti näeme peagi ellu ärkamas palju uusi ideid. **LHV**

126 ILMASTIKUKINDLAT TIHENDIT – SEST PARIM KAAMERA VÄÄRIB KAITSMIST!

Ainulaadsed võimalused ja vastupidavus – see on uus PENTAX K-7

K-7

Rändtsirkuse ülemkubjas

Mõni mees kohe peab endale kogu aeg tuliseid süsi pealaele koguma. Maailma suurima edevuse laada peadirigent **Bernard Charles Ecclestone** (78) jätkab kõigi õrritamist ja oma tahte hoolimatut pealesurumist – see on asi, mida ta kõige paremini oskab.

Tekst: Ants Vill, pildid: Corbis ja Bulls

Sihikindlus on teinud Ida-Ingliismaa kolkaküla rannakaluri harimatust pojast rikkama mehe kui Suurbritannia kuninganna. Ecclestone on praegusel kriisiajal küll 1,5 miljardi naelsterlingini (umbes 27 miljardit Eesti krooni) kahanenud varandusega USA mõjuka majandusajakirja Forbes rikkurite edetabelis tähelepanuväärsel 151. kohal, spordiäris aga üleilmse vormeliimpeeriumi diktaatorina ilmselt üks mõjukamaid tegijaid läbi aegade ega näita vanuigigi veel pehmemaks muutumise märke. Vormelimaailm kui maailma kõige kallim rändtsirkus on kangesti oma kujundaja nägu: kõrvulukustavalt valjuhäälnel, robustselt glamuurne, halastamatult sihikindel ning lõhnab kaugelt raha järele.

1930. aastal traalilaeva kapteni perre sündinud Bernard oli liiga noor, et sõjas kaasa lüüa. Kui pere kolis Suffolki väikekülalt Londoni lähedale, oli sõda lõppemas ning Bernie lapsepõlv samuti. 16-aastaselt jättis ta kooli sinnapaika, isa sokutas ta tööle kohaliku gaasivabriku keemialaborisse oma sõbra käealuseks. Noormees haistis suure äri võimalust. Et sõjast kurnatud maal nappis sõiduvahendeid, hakkas tsiklite võidukihutamise huviline Bernie oma lõunapauside ajal ostma-müüma mootorrattaste tagavaraosi. Ei läinudki kaua aega, kui äri kasvab mõjukamaks ning koos kamraadi Fred Comptoniga asutati mootorrattaste müügifirma. Ehkki partneri nimi oli uues firmas Compton&Ecclestone esikohal, ei läinud näljast turgu ära kasutades palju

KOGENUD PILK: Bernie Ecclestone haistab noori talente kaugele. Pildil koos tulevikuolootuse Sebastian Vetteliga Nürburgringil rajal 12. juulil 2009.

aega, kuni Bernie ostis firma välja ning kasvatas väiksenä alanud ärist Suurbritannia ühe suurema mootorrattaste ja kasutatud autode müügiettevõtte.

Äriedust jäi aga väheks: seni tsiklisporti harrastanud Ecclestone üritas 19-aastaselt kolida üle neljarattalistele võidusõidumasinatele. Paraku lõppes pooleliitri vormel 3 klassis alustatud karjäär juba paari võistluse järel, mil ta pööras ühest kurvist välja ja lendas otse autoparklasse. Edaspidi otsustas vaevalt täiskasvanuks saanud võidusõitja keskenduda pigem oma üha kasvava äri edendamisele. Uuteks tegevusaladeks sai sõjajärgses kitsikuseajas auto-oksjonifirma Weekend Car Auctions pidamine, laenude vahendamine ning kinnisvaraga kauplemine.

Siiski ei loobunud Ecclestone võidu sõitmisest lõplikult. 27-aastaselt hakkas ta F1 piloodi Stuart Lewis-Evansi mänedžeriks, samuti omandas ta waleslase koduklubi Connaught aktsiaid. Bernie proovis järgmisel aastal ka ise Monaco ringil läbi lüüa, kuid kvalifikatsioonist kaugemale ei jõudnud. Tema hoolealune Lewis-Evans sai aga samal, 1958. aastal, Maroko etapil mootoriplahvatuses nii raskeid põletushaavu, et suri vähem kui nädal pärast õnnetust. Juhtunust põhjani läbi raputatud Ecclestone taandus taas võidusõiduärist.

Möödus mitu aastat, enne kui ta tagasi ringraja äärde jõudis. Berniest sai Joshen Rindti mänedžer ning tema vormel 2 meeskonna Lotus osanik. Ka Rindt hukkus Itaalias kurikuulsal Monza ringrajal juhtunud õnnetuses. 1970. aasta maailmameistri tiitel anti võidusõitjale postuumselt.

Esimene suurem ost

1972. aastal algas Ecclestone'i siiani jätkuv tegevus vormel 1 allutamisel. Võistlussarjas peab osaleja-meeskondadel olema suurem sõnaõigus, kuulutas ta ning asutas vormel 1 konstruktorite ühenduse (Formula One Constructors Association, FOCA), milles ta

üsna pea võttis koos tänaseni Berniel vormelimeeriümi valitseda aitava Max Mosleyga aastakümneteks sisse juhtpositsiooni. FOCA seisab eraomanikele kuuluvate meeskondade (majandus)huvide eest, olles tihti vastukaaluks etappide korraldajate ning autotehaste meeskondade huvidele.

Ecclestone'ist sai 1978. aastal FOCA tegevjuht, Mosley'st õigusnõunik. Algas pidev nügimine võistlussarja teleülekannete ja sealt tuleva tulu jagamise ümber.

Aga kõigepealt ostis ta 100 000 naela eest Brabhami meeskonna. Ecclestone palkas tiimi peakonstruktoriks noore lõuna-aafriklase Gordon Murray ning asus meeskonda oma visiooni järgi ümber kujundama. Kõigepealt loobuti kallite ning tulusate tellimusautode tootmisest. Ecclestone oli veendunud, et tõelise edu saavutamiseks vormelialal tuleb kõik vahendid ühte

koondada. Murray tegi hulga tehnilisi uuendusi ja tema loodud autod töid Ecclestone'i klubile 22 *Grand Prix'* etapivõitu. Suurem edu hakkas tulema pärast seda, kui autode jõuallikana loobuti Alfa Romeo raskeist mootoreist ning piloodiks sai 1978. aastal Niki Lauda. Veelgi paremini hakkasid Brabhami asjad minema siis, kui mootoreiks valiti BMW turbod ja esipiloodiks noor brasiillane Nelson Piquet. Need töid tiimile mitu maailmameistri tiitlit. 1985. aastal keerasid lood taas allamäge. Piquet lahkus pärast seitsmeaastast teenistust, sest leidis, et Bernie maksab talle liiga vähe. Peakonstruktor Murray läks üle McLarenisse. Siiski tiksus Brabham Ecclestone'i käe all 1987. aasta hooaja lõpuni.

Ecclestone oli üha rohkem hõivatud tõeliste rahavoogude juhtimise ehk vormeli teleõigustega kauplemisega ning FOCA ja praeguse Autoliidu FIS-i eelkäija Rahvusvahelise Autosportiföderatsiooni (FISA) juhtimises osalemisega. Nii müüski Ecclestone 1971. aastal 120 000 dollari eest ostetud tiimi viie miljoni dollari eest Šveitsi ärimehele Joahim Luhtile – 42-kordse kasumiga.

Raha liigub suurte tülide saatel

Mõni aasta varem, 1980. aastate alguses, läks FOCA FISA-ga võistlussarja turundusõiguste pärast tülli. Ecclestone löikas tüli lahendamiseks kasu ning võitles end välja spordiala korraldamise tüüri juurde ehk võistlussarja administratsiooni (Formula One Administration, FOA). Ecclestone'i poolse võimuhääramisega lõppenud tülitsemine lõpetati nn üksmeelelepinguga, mida tuntakse esimese (1981. aasta) *Concorde Agreement'* ina. Salastatud sisuga lepinguga jagasid FISA, FOCA ja sarjas osalevad meeskonnad ära eelkõige võistlussarja seni tiimidele kuulunud teleõigused ning auhinnafondi, samuti lepiti kokku, millistel tingimustel meeskonnad sarjas osalevad. Varem oli teleõiguste lepinguline alus väga nõrk ja sisaldas liialt riske, näiteks võis mõni populaarne tiim lihtsalt paar raundi vahele jätta, põhjustades publiku pettumuse.

Kui esimene üksmeeleleping lõppes, loobus Ecclestone võistlusmeeskonna omamisest ning asutas võistlussarja teleõigustega tegelemiseks veel ühe F-tähelga organisatsiooni, seekord FOPA (Formula One Promotions and Administration). FOPA-st sai hiljem FOM (Formula One Management). FOPA ehk Ecclestone sai võistluste teleõiguste müügitulust 23 protsenti; 47 protsenti said meeskonnad ja ülejäänud 30 protsenti läks föderatsioonile.

Taplused vormelimaalima vere ja bensiini ehk teleõiguste priske rahapoti ümber sünnitasid järgneva kümnendi vältel veel mitu üksmeelelepingut. 1995. aastal aga otsustas FISA ümberstruktureerimise järel juhtimise saanud Rahvusvaheline Autoliit FIA tagada vormel 1 turundusõigused Ecclestone'i juhitavale FOM-ile koguni 14 aastaks. Vastukaubaks lubas Ecclestone maksta iga-aastast tasu. Protestiks õigustest ilmajäämise vastu lükkasid McLaren, Williamsi ja Tyrrelli tiimid tagasi

STAARID KOOS:

Vormel 1 maailm tõmbab ligi igasugu kuulsusi. Bernie Ecclestone naljatleb koos maailmakuulsa tenori Placido Domingoga tänavu 26. juulil Budapestis Hungaringil.

MEHISED MEHED JA KAUNID NAISED:

paremalt Bernie Ecclestone koos oma naise Slavica ja tütre Tamaraga. Seltskonnaga on liitunud Renault' meeskonna boss Flavio Briatore koos oma kaaslanna Elisabetta Gregoraciga. Piilt tehtud 22. mail 2006. aastal.

üksmeelelepingu 1997. aasta projekti. Ecclestone näitas taas mässude mahasurumise ja asjaolude enda kasuks pööramise kunsti: ülejäänud kaheksa tiimi löid oma õigustele käega. Selle tulemusena sai Ecclestone peaaegu absoluutse kontrolli kogu spordiala kommerts külje üle. Sõlmiti lepingud: tiimidega 10 aastaks, FIA-ga lausa 15 aastaks.

Seepeale otsustas Ecclestone oma äri juba börsile minna. Pärast Euroopa Komisjonilt saadud börsikeeldu lasi ta turule 1,4 miljardi dollari eest võlakirju ning kindlustas firma tuleviku. Siis jagati varad mitmesse firmasse ning vormeliraha ümber purnus Ecclestone koos kaasvõtjega Moselyga üha keerukamat haldus-, valdus- ja muude firmade võrgustikku. Kui suur kontroll Bernie'l praegu kogu katla üle on, pole teada – arvatavasti umbes neljandik. Üks on aga kindel: ta on hoolimata oma kõrgest east ja kümne aasta tagusest südameoperatsioonist endiselt täies löögihoo ja endiselt Boss.

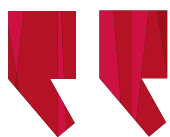
Kui valitsusel pole selgroogu

Bernie Ecclestone pole tundmatu ka valitsusringkondade telgitagustes. 1997. aastal püüdis suure valimisvõiduga võimule tulnud Suurbritannia tööerakondlik Tony Blairi valitsus asuda ellu viima neile valimistel suurt toetust toonud tubakafirmade reklaami ja sponsimise ärakeelamist. Ecclestone sekkus otsustavalt, kuna tollal kandsid kõik edukamad tiimid suuri tubakareklaame ning said firmadelt ühtlasi prisket toetust. Mittesuitsetajast Bernie läks 1997. aasta oktoobris otse Blairi kantseleiülema jutule, jättes keelu eest võitleva sotsiaalministri Tessa Jowellile kõrvale. Kohtumisel peaministriga tegi Ecclestone koos Mosleyga Blairile selgeks, et „autovõidusõit on maailmatasemel tööstusharu, mis on viinud Britannia kõrgtehnoloogia arendamise esirinda. Tubakaraha keelamine kaotab 55 000 alalist ja 150 000 osalise koormusega töökohta ning 900 miljonit naela eksporditulustid.“

Kaks nädalat hiljem võitles seni ägeda tubakavastasusega silma paistnud Jowell Brüsselis vormel 1 jaoks tehtava erandi eest. Kui press äkilist meele muutust uurima hakkas, selgus, et kaval Bernie oli juba sama aasta jaanuaris kandnud tööerakonna arvele miljon naela. Paar nädalat skandaali sügistalve ja tööerakond kandis raha tagasi, Blair palus avalikult vabandust valitsuse asjassesegatuse pärast ning hakkas tubakaerandi teemal hämmama. Alles kümme aastat hiljem tuli päevavalgele, et skandaalne kursimuutus sündis tolle salakohtumise käigus. Tony nahk oli turul, Bernie sai aga kogu raha tagasi.

Läheb nii, nagu Bernie tahab

Vormelimaailma kontrolli all hoidva ettevõtte kolm suurpankadest suuraktsionäri – Bayerische Landesbank, J. P. Morgan Chase ja Lehman Brothers – ürita-

Igal juhul valetab see, kes väidab, et eluaeg võidukihutamise huviline olnud Ecclestone pole andnud tohutut panust F1 arendamisse igas mõttes.

sid 2004. aasta lõpus Ecclestone'i sadulast lüüa, kaevates ta kogu spordiala enda kätte krahnamise eest kohtusse. Ja kuigi kohtuotsus tuli Ecclestone'i tauniv, märkis vankumatu Boss, et see ei tähenda midagi. Nagu ikka, läks lõpuks kõik nii, nagu Bernielle kasulik. Juba järgmisel päeval tegi Ecclestone tiimijuhtidele pakkumise, millest oli võimatu keelduda: järgneva kolme aasta jooksul 260 miljonit naela 2008. aastal lõppema pidanud üksmeelelepingu pikendamise eest. Kahe nädala pärast teatasid pangad, et loobuvad Ecclestone'i kangutamisest.

Viimane suurem mässukatse oli aga äsja, kui lõppesid senine üksmeeleleping ja muud siduvad lepped. Mäss puhkes, kui Ecclestone ja Mosley tulid välja kavaga järsult piirata tiimide eelarveid 1990. aastate alguse tasemele ning kasutada autodel edaspidi vaid seeriatoodanguna valmistatud mootoreid. Tiimid asutasid oma liidu – Formula One Teams Association, FOTA – ja üritasid Bernie nurka suruda, ähvardades hakata edaspidi ise F1 võistlusi korraldama. Samuti nõudsid nad natsilembusega silma paistnud satraaplike maneeridega Mosley tagasiastumist. Asi lõppes nagu ikka: F1 jätkab.

Veidi isiklikumat laadi asjust

Ecclestone'il on lisaks jahile ja kinnisvarale suur üliharuldaste ja -kallite autode kogu, millele ta pani aluse noores põlves kasutatud autodega äritsedes. Seni avalikkuse eest varjul hoitud enam kui 50-austoline kollektsioon nägi pressivalgust alles tunamullu, kui ta pani osa sõidukitest enampakkumisele, et keskenduda veelgi enam vormeliäri arendamisele. Haruldasim neist on praegu üle kolme miljoni naela hinnatud maksumusega 1937. aasta Mercedes-Benz roadster, aga ega teisedki trofeed palju alla ei jää.

Samal aastal ostis Bernie koos F1 Reanult' tiimi bossi Flavio Briatorega ära Briti silmapaistva jalgpalliklubi Queens Park Rangers, veidi hiljem hakkas selle osanikuks ka India päritolu terasemagnaat Lakshmi Mittal, kellele Ecclestone oli mõni aasta varem müünud maailma kalleima eramu Londonis Kensington Palace Gardensi rajoonis.

Ecclestone oli peaaegu veerand sajandit abielus Horvaatia päritolu modelli Slavicaga, kes on vormelibossist 28 aastat noorem ja 30 sentimeetrit pikem. Neil on kaks tütar, Tamara (sünd 1984) ja Petra (sünd 1988). Abielu lahutati viimase suurema vormelimässu ajal ja vormistati tänavu märtsis, enne mässi mahasurumist. Ecclestone on takkajärgi nentinud, et vormeli nahka on läinud kogu tema elu, 35 eluaastat ning ka abielu, aga ta ei lase oma elutööl ehk vormel 1-l laguneda. Veel ei näita Suur Boss väsimuse märke. Vastupidi – ta on teatanud, et jätkab valitsemist kuni surmani. Või vähemalt nõrkemiseni.

Igal juhul valetab see, kes väidab, et eluaeg võidukihutamise huviline olnud Ecclestone pole andnud tohutut panust F1 arendamisse igas mõttes, ka väga tõsiselt võetava meelelahutusärina. Tehnilise progressi arendamisest rääkimata. **LHV**

Pärsia laht peibutab

Olukord aktsiaturgudel on muutunud lühikese ajaga. Märtsis valitsenud mustad meeleolud on tänaseks ununenud ning maailma suurimad aktsiaturud on kerkinud 10–15 kuu kõrgeimatele tasemetele.

Tekst: **Oliver Ait**
LHV Pärtsia Lahe
Fondi juht
Pilt: **Corbis**

Turuosalisel on nüüd optimistlikud ning hindavad majandussurutise kestust esialgu kardetust lühemaks. Keeruline on öelda, mis täpselt on tõusu põhjuseks, kuid eeldatavasti on neid mitu: paanikamüük, alanenud hinnatasemed, valitsuste sekkumine majandusse, rahamassi suurendamine ning muutused investorite emotsioonides.

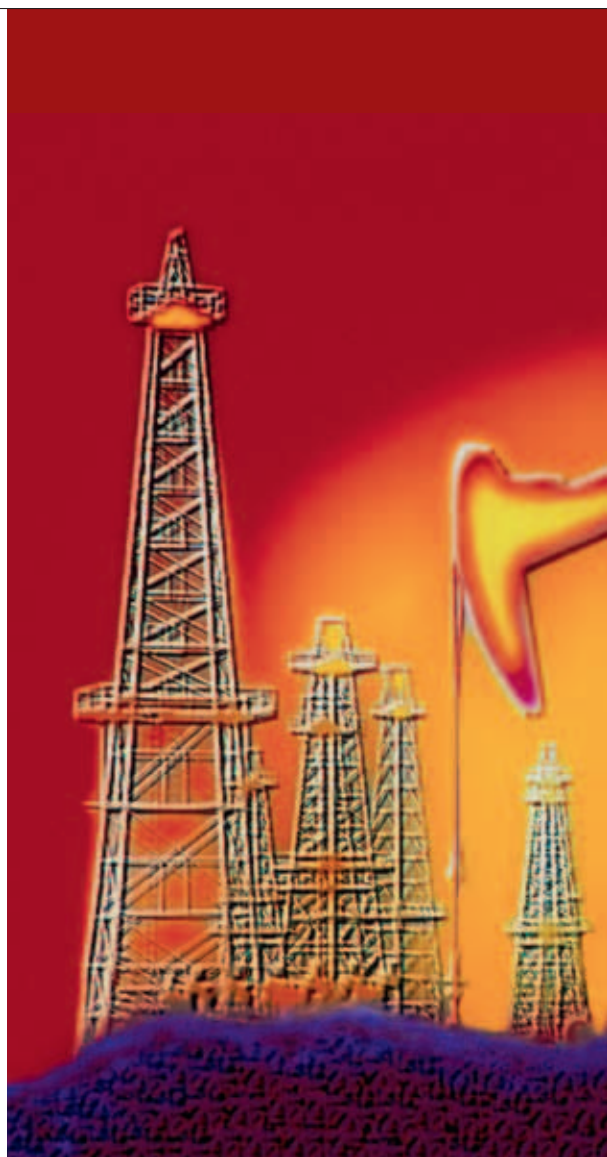
Viimaste kuude edusammud

Pärtsia turud on samal ajal küll põhjast kerkinud, ent tootlus aasta algusest on tunduvalt madalam kui maailma suurimatel aktsiaturgudel, jäädes mõne riigi puhul isegi negatiivseks. Kas tootluste erinevused on ka põhjendatud?

Kui investorsentiment ja riskitaluvus on globaalselt paranenud, siis rahavoogude liikumine on hakanud Pärtsia piirkonnas paranema alles viimase paari kuu jooksul. Välisinvestorite osakaal Araabia turgudel kukkus ajalooliselt madalaimatele tasemetele aktsiaturgude languse ajal möödunud aastal

ega ole tänaseni veel korralikult taastunud. Investori riskialtimaks muutudes on tavaliselt just vähem arenenud turud need, kuhu raha viimasena voolama hakkab.

Ajalugu vaadates on Pärtsia riikide majandusüksikkel jäänud G7-riikide omast maha, sest esimesed on sõltuvuses nafta ja gaasi müügist ning toorainete hind omakorda nõudlusest nende energiaallikate järele. Käesoleva majandusüksikli ajal üritatakse aga kasutada lühemat teed, laskmata tarbimis- ja majandusüksikli end ise puhastada: USA valitsus tõstab rahamassi suurendades varade hindu – mille hulka kuulub ka nafta –, mida nii kergelt „juurde trükkida“ ei ole võimalik. Seni on USA valitsus saanud hästi hakkama oma plaaniga kergitada varade hindu (eriti aktsiaturge). Aktsiaturud mängivad tähtsat rolli majanduses, olles mitte ainult ärikliima indikaatoriks, vaid üks faktoreid majanduskeskkonna kujundamisel, mõjutades just praeguse krediiditsükli käigus ettevõtete ja eelkõige pankade bilanssi positiivselt. Aktsiahinnad on kindlasti mõju-

tatud majandusest ja rahapoliitikast, kuid ka inimpsühholoogiast, mis on samal ajal ühtlasi majanduskeskkonna kujundajaks, tekitades sel moel nn korduva tagasiside silmuse.

Ettevõtja või tarbija asemel võime kujutada ette purjetajat, kes pidevalt korrigeerib oma kurssi, saades kogu aeg uut infot tuule suuna ja hoovuste (ehk majandusolukorra) kohta. Majanduskeskkond muutub pidevalt ning aktsiaturgude kerkimist tuleb kindlasti arvestada kui tulevikku mõjutavat fakti, mis avaldab mõju nii ettevõtete investeerimisvõimalustele kui ka tarbijate käitumisele.

Tugev bilanss

Meie algne tees, mis toetus Pärsia lahe riikide tugevate bilanssidele, on mõnes mõttes välja mängimas. Tsüklivastaseks poliitikaks on ruumi rohkesti, sest Lähis-Ida koostöö nõukogu (Gulf Cooperation Council, GCC) riigid on säästnud 80% oma viimaste aastate naftadollaritest, mis on kolm korda rohkem kui eelmiste naftabuumide ajal. Kuveidi, Araabia

Pärsia lahe piirkond pakub investoritele ka edaspidi head võimalust.

Ühendemiraatide (AÜE), Bahreini ja Saudi Araabia reservid ületavad 100% taseme SKP-st. Samal ajal ei ole näiteks AÜE kordagi oma ajaloos näidanud jooksevkonto defitsiiti ning IMF usub, et aastani 2014 kuulub AÜE selle näitaja poolest maailma 20 tugevaima riigi hulka.

Üldiselt iseloomustab selline pilt kõiki GCC-riike, olles niimoodi suureks kontrastiks defitsiidis ja võlgades vaevlevale läänemaailmale ning lubades kohalikel valitsustel 2009. aastal suurendada kulusi 10–25 protsenti, et investeerida strateegiliselt tähtsatesse projektidesse.

Need põhjused on pannud välisinvestoreid vaatama viimastel kuudel ka Pärsia turgude poole ning positiivsust on lisanud naftahinna kerkimine aasta esimesel poolel, mis on GCC-riikide jaoks praegu mugaval tasemel. Merrill Lynchi analüütikute arvutuste kohaselt ei ole seos naftanõudluse ja globaalse SKP vahel lineaarne, mis tähendab, et kõigest väike paranemine globaalse SKP kasvus võib tähendada naftahinna hüppelist kerkimist. Põhjuseks asjaolu, et keskmises perspektiivis on naftapakkumine fikseeritud ning seda ei ole võimalik kiiresti stimuleerida täna populaarsete majanduse abipakettide näol.

Nafta hakkab lõppema

Oma teise kvartali kirjas puudutas investeerimisguru Jeremy Grantham põhjalikumalt ka naftateemat, tuues välja asjaolu, et 1977. aastale järgnenud dekaadi jooksul tarbis planeedi populatsioon sama suure hulga naftat kui kogu eelnenud ajaloo jooksul ning pool reservidest on tänaseks aina kiirenevas tempos tarbitud. Granthami arvutuste kohaselt jätkuks meie süsivesinikel baseeruvaid reserve tarbimise kõigest üheprotsendilise kasvu korral (mis on oluliselt aeglasem kasv kui viimase 30 aasta jooksul) vaid ühe põlvkonna jaoks ning naftahinna tõus tuleb parabooli meenutav: hind kerkib aina kiirenevas tempos. Tõsi, teema on olnud õhus juba aastakümneid ning eriti tõsiselt seda võetud ei ole. Pikaajalised probleemid ei käivita meie emotsioone, mistõttu jäävad kõige pakilisemad probleemid oma keerukuse tõttu tihtipeale meie tähelepanu alt kõrvale, kuid ei tee neid seetõttu vähem tähtsaks.

Eelneva põhjal pakub Pärsia lahe piirkond investoritele ka edaspidi head võimalust, mida toetab hulk pikema- ja lühemaajalisemaid trende – lisaks nende riikide suurtele finantsvaradele. Lühemaajalistest võib välja tuua turgude seni madalama tootluse ja hinnataseme võrreldes arenevate turgudega, välisinvestorite huvi taastumise ning asjaolu, et 2009. aasta teise poole kasumikasv võib alates kolmandast kvartalist olla kiirem, arvestades 2008. a ja 2009. a esimese väga poole madalat võrdlusbaasi. Pikemaajaliselt on tegu riikidega, mille valitsused investeerivad hoogsalt majandusse, mille populatsioon on noor ja kasvav ning kus pangandussektori osakaal majandusest endiselt madal. **LHV**

LHV pensionifondid: meie klientidel läheb kõige paremini

Kuigi reaalmajanduses pole olukord kiita, on finantsturud olnud 2009. aastal investorite vastu üsna armulised. LHV pensionifondid on teeninud sellises keskkonnas korralikke ning konkurentidest paremaid tootlusi.

Tekst: **Mihkel Oja**
LHV Varahalduse juht

Peamiselt võlakirjadesse investeerivad LHV pensionifondid on praegu saavutanud oma uued rekordtasemed. Riskantsemad, st suurema aktsiate osakaaluga pensionifondid pole oma varasematest tippudest enam kaugel. Mullune langus on igal juhul tagasi teenitud.

Finantskriisist taastunud

Eelmise aasta lõpu langus aktsia- ja krediiturgudel mõjus negatiivselt ka pensionifondide tootlustele (2008. a tulemusi vaata kõrval olevast tabelist). Samas tekitas hindade kukkumine hulga soodsaid võimalusi, millest kasu lõigates on fondid tänava korralikke kasumeid teeninud. Hirm muutus eelmise aasta lõpus finantsturgudel nii suureks, et saime osta paljusid väärtpapereid väga soodsa hinnaga. Nüüd, kus perspektiiv on jälle selgem, on sellised investeeringud oluliselt rohkem väärt. Eeskätt on atraktiivseid võimalusi olnud võlakirjaturgudel, mistõttu on LHV konservatiivsemad ehk ainult võlakirjadesse investeerivad pensionifondid oma kõrgetasemel tasemetel.

Konkurentidega võrreldes (2008. ja 2009. a tulemusi koos vaata tabelist) oleme keerulisel ajal kõige paremini hakkama saanud. Seega on LHV pensionifondid tõestanud, et suudavad näidata parimaid tootlusi nii headel kui ka halbadel aegadel.

Seejuures ei ole parimad tootlused saavutatud riski hinnaga, pigem vastupidi. Usun, et LHV pensionifondide tulemuste taga on piisavalt konservatiivne investeerimisstrateegia. Päris nulli oleme pi-

danud hindama ainult ühe investeeringu ühes fondis. Arvestades, et investeeringuid on palju ja probleemid on majanduses olnud suured, on see hea saavutus.

Teine samm: kas makseid tasub jätkata vabatahtlikult?

Riik otsustas kevadel muuta teise sambasse kogumist lähiaastateks. Kogumisel ja pensionifondidel põhinev pensionisüsteem tervikuna jääb alles ning muudatus ei tähenda süsteemi kadu. Lisaks on jäetud inimestele, kes ei soovi koos riigiga pausi teha, võimalus jätkata makseid vabatahtlikult.

Vabatahtlike maksete tegemiseks peab igal juhul esitama avalduse. Kui sa avaldust ei esita (vaikimisi variant), taastuvad sinu maksed teise sambasse aastal 2011 pooles ulatuses (1% + 2%) ning aastal 2012 algse süsteemi alusel (2% + 4%). Avalduse

	Esitan avalduse	Ei esita avaldust
2010	2% + 0%	0% + 0%
2011	2% + 2%	1% + 2%
2012–2013	2% + 4%	Jätkeb senine süsteem 2% + 4%
2014–2017	Riigi maksed on kõrgemad 2% + 6%	
2018	2% + 4%	

* 1955 ja hiljem sündinud

Teise samba pensionifondid *	Tootlus algusest	2009 kuni 17.08	2008	2007	2006	2005
Aktsiatsesse investeeritakse kuni 50% (progressiivne strateegia)						
LHV Pensionifond XL (LHV Uued Turud)	41,91%	23,62%	-23,82%	10,65%	11,46%	16,83%
LHV Pensionifond L (LHV Maailma Aktsiad)	64,99%	21,10%	-22,50%	5,59%	13,81%	22,43%
ERGO 2P2	40,76%	17,12%	-27,77%	5,79%	8,18%	15,03%
Nordea PF A	15,76% **	12,53%				
SEB Progressiivne	27,06%	8,03%	-31,50%	9,29%	9,17%	16,52%
Swedbank K3	29,10%	7,73%	-29,34%	5,54%	8,88%	17,24%
Sampo Pension 50	47,33%	5,96%	-13,37%	7,29%	8,64%	12,13%
Aktsiatsesse investeeritakse kuni 25% (tasakaalustatud strateegia)						
LHV Pensionifond M (LHV Tasakaalustatud Strateegia)	33,91%	18,33%	-13,28%	5,16%	7,45%	9,69%
SEB Optimaalne	13,27% **	13,15%				
Nordea PF B	14,21% **	11,70%				
Swedbank K2	17,64%	4,65%	-19,99%	4,46%	4,18%	9,41%
Sampo Pension 25	28,42%	2,51%	-7,55%	4,47%	4,77%	8,31%
Investeeritakse ainult võlakirjadesse (konservatiivne strateegia)						
LHV Pensionifond S (LHV Dünaamilised Võlakirjad)	47,05%	15,39%	-0,29%	1,75%	5,10%	4,64%
LHV Pensionifond XS (LHV Kvaliteetsed Võlakirjad)	34,87%	13,95%	-1,20%	1,10%	4,59%	3,94%
Nordea PF C	10,74% **	8,72%				
Swedbank K1	12,39%	5,35%	-9,21%	2,44%	-0,35%	2,40%
ERGO 2P1	25,22%	4,93%	2,44%	1,39%	-0,35%	4,06%
SEB Konservatiivne	22,94%	4,70%	3,19%	1,25%	-1,49%	2,52%
Sampo Pension Intrass	18,87%	0,94%	1,52%	3,39%	2,09%	2,14%

* Võrdlus põhineb Eesti pensionisüsteemi ametliku infoportaali Pensionikeskus (www.pensionikeskus.ee) andmetel. Fondi eelmiste perioodide tootlus ei tähenda lubadust ega viidet fondi järgmiste perioodide tootluste kohta.

** Fondid alustasid tegevust 2008. a sügisel.

esitamine tähendab aga seda, et sa maksad pidevalt 2% ning riik paneb neljal aastal järjest 4% asemel sinu pensionifondi juurde 6%

Tasub tähele panna, et inime teeb suuremaid sissemaksid teisel ajal kui riik. Kui kaalud, kas jätkata või mitte, tasuks mõelda, mida üks või teine otsus sinu jaoks kroonides tähendab. Kindlasti tasub maksid jätkata neil, kes täna tööl ei käi, sest nemad peaksid teise sambasse investeerima oma 0-kroonise palgast 0 krooni. Samas maksab riik aastate pärast oma suuremaid maksid juba inimese kõrgema palga pealt. Selles mõttes on jätkamise otsus individuaalne ja seda tasub kindlasti kaaluda.

Meedias on mõningat segadust tekitanud küsimus, kas riigi suurem panus on seotud Eesti majanduskasvu taastumisega või mitte. Pensionisüsteemi reguleerivad seadusi on muudetud nii, et need, kes jätkavad alates aastast 2010 vabatahtlikult 2% tasumist, saavad riigilt 2014.–2017. aastani 4% asemel 6% ning see ei sõltu majanduskasvust. Ainus variant, mida väike majanduskasv mõjutab, on võimalus maksta koos riigiga aastail 2014–2017 rohkem. Praegune süsteem näeb ette võimaluse saada riigilt 6% ka siis, kui tasuda koos riigiga sa-

mal perioodil 2% asemel ise 3%, ent selline võimalus lükkub edasi või jääb ära juhul, kui majanduskasv ei ületa 5% taset. Samas ei puuduta see neid teise samba omanikke, kes otsustavad järgmisest aastast vabatahtlike maksete kasuks. (Sellega olgu korrigeeritud ka Investeeri! eelmises, 5. numbris esinenud ebatäpsus.)

Jätkamine, kui pensioniiga on lähemal

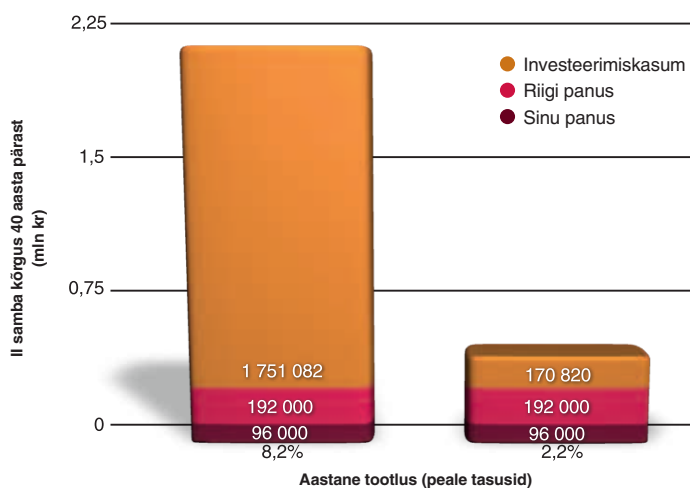
Neil, kelle pensioniiga läheneb (1954 ja varem sündinud), on võimalus jätkata kogumist tavapärase 2% + 4% süsteemi alusel. Et teine samm on suurimate riiklike soodustustega investeerimistoodete Eestis, soovime seda võimaluse korral kindlasti teha.

	Esitan avalduse	Ei esita avaldust
2010	Jätkub senine süsteem 2% + 4%	0% + 0%
2011		2% + 4% "
2012 ja hiljem		2% + 4%

* 1954 ja varem sündinud.

Kui kaalud, kas jätkata või mitte, tasuks mõelda, mida üks või teine otsus sinu jaoks kroonides tähendab.

Jätkamisest tähtsam on see, kus sambaraha kasvab

Pikemas perspektiivis on siiski kõige tähtsam raha kasvamise tempo ehk tootlus. Näiteks 10 000-kroonise palgaga inimene jõuab 40 aasta jooksul koguda koos riigiga oma teise pensionisambasse 288 000 krooni. Kui keskmine aastane tootlus on 2,2%, lisandub sellele u 170 000 kasumit. Kui aga

keskmine aastane tootlus on 8,2%, lisandub investeeringukasumit üle 10 korda enam.

Kuigi pensionifondide tootlused tulevikus pole tagatud, pole selline võrdlus juhuslik. Praegu on Eesti edukaima pensionifondi – LHV Maailma Aktsiad – viimase viie aasta keskmine tootlus just 8,2%, samas kui kõige populaarsemate pensionifondide viimase viie aasta keskmised tootlused on 2,2% lähedal. Tootluse tähtsus on veelgi suurem siis, kui uusi makseid enam fondi ei tehta.

Kas sinu lähedasel on hea pensionifond?

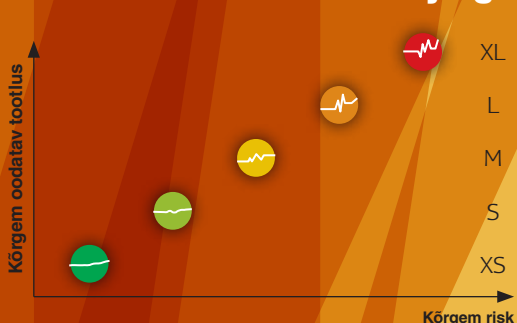
Sügisega jõuab jälle kätte periood, mil vaadatakse aktiivsemalt üle oma senised pensionifondi valikud. Isegi kui sa ise oled oma pensionifondi valikuga rahul, siis kas su lähedased inimesed on valinud endale hea pensionifondi?

Mujal kogutud raha on võimalik LHV pensionifondi üle tuua ilma sisenemiskuludeta. Täna avalduse esitamisel vahetub pensionifond uue aasta alguses, mil LHV pensionifondidel enam sisenemistasusid ei ole. See on hea uudis ka neile, kes otsustavad jätkata teise samba makseid vabatahtlikult. **LHV**

LHV pensionifondide nimed muutuvad

Uuest aastast muutuvad LHV pensionifondide nimed. Praegused investimisstrateegiale viitavad sõnad (nt võlakirjad) kaovad ning uued nimed illustreerivad fondide oodatava tootluse ja riski taset („L“ – kõrge, „M“ – keskmine, „S“ – madal ning „XL“ – eriti kõrge, „XS“ – eriti madal).

LHV pensionifondide erinevus oodatava tootluse ja riskitaseme järgi:

Fondi senine nimi	Fondi uus nimi
Pensionifond LHV Uued Turud	LHV Pensionifond XL
Pensionifond LHV Maailma Aktsiad	LHV Pensionifond L
Pensionifond LHV Tasakaalustatud Strateegia	LHV Pensionifond M
Pensionifond LHV Dünaamilised Võlakirjad	LHV Pensionifond S
Pensionifond LHV Kvaliteetsed Võlakirjad	LHV Pensionifond XS

LHV soovib pensionifondi valides mõelda sellele, milline on pensionikoguja põhimõtte teise sambasse investeerimisel.

Milline on minu põhimõtte II sambasse raha kogumisel	Pensionipõlveni on...		
	... üle 10 aasta	...3 kuni 10 aastat	...alla 3 aasta
Tööga teenitu ei tohi kaduda	L	M	XS
Kui tõenäosus soosib, võtan riske	XL	L	S
Soovin maksimeerida oodatavat kasumit	XL	XL	M

Oma II samba maksete jätkamiseks

täida jätkamisavaldus digitaalselt meie kodulehel lhv.ee/pension või koostööpartneri juures lähimas kontoris.

LHV INVESTEERIMISKESKUS

Tallinn Tartu mnt 2 (City Plaza I korrusel)
E-R 9-18. Info ja nõustamine 6 800 400

MARFIN PANK

Tallinn Pärnu mnt 12 • **Tartu** Küüni 2
Jõhvi Keskväljak 6 • **Pärnu** Hommiku 4

DREAMCAPITAL

Rapla Tallinna mnt 43-17

KREDIIDIPANK

Tallinn Narva mnt 4, Sõle 59 / Kari 1, Jaama 1a, Sõpruse pst 201/203,
Punane 16, Ehitajate tee 107 • **Tartu** Akadeemia 3, Riia 2
Maardu Keemikute 37 • **Narva** Kerese 5 • **Rakvere** Lai 18
Jõhvi Keskväljak 4 • **Võru** Jüri 24 • **Viljandi** Tallinna mnt 6
Pärnu Rüütli 47 • **Kuressaare** Lossi 3 • **Paldiski** Rae 26

COMPENSA

Tallinn Roosikrantsi 11 • **Pärnu** Aida 5
Tartu Riia 4 • **Viljandi** Tallinna 19

Rahavalvurite väljakutsed

Ülemaailmses panganduses aset leidnud muutused ei ole jätnud puudutamata ka personaalse varahalduse teenust (*wealth management*).

Tekst: **Ringo Raudvee**
LHV portfelli- ja kliendihaldur
pildid: **Corbis, Shutterstock**

Peale investeerimiskompaniide ja pankade peadpöörivat edu ja sellele järgnenud langetust on viimase aasta jooksul toimunud globaalses varahalduses üsnagi olulised muutused. Aina tugevnev konkurents, investeerivate läbipaistmatus ning paremate tulemuste valguses võetud riskikontsentratsioon muutis kogu sektori teatud hetkel plahvatusohtlikuks. Oma osa on siin kindlasti mängida rämpsvõlakirjadel ja derivatiivinstrumentide suurel edul. Paljud varahaldusettevõtted olid sunnitud vanduma muutunud turulokkorras võitlusele alla ning kaotust tunnistades areenilt lahkuma.

Keegi pole enam endine

Scorpio Partnership paneb igal aastal privaatpanganduse suurimad tegijad võrdluseks edetabelisse. 2007. aasta esikümnes figureerisid sellised hiiglased nagu UBS, Citi, Merrill Lynch, Credit Suisse, JP Morgan, Morgan Stanley, HSBC, Deutsche Bank, Wachovia ja BNP Paribas. Nende gigantide kätte oli usaldatud enam kui 8000 miljardi dollari hoolikas juhtimine. Kõigest aastast hiljem on kaks neist titaa-

nidest konkurentsist lahkunud, ülejäänutest mitu ei ole samuti enam need, kes nad olid varem.

Merrill Lynch, kelle hallatavate klientide varade maht ulatus 1309 miljardi dollarini, pidi pärast L&B sündamabandust vaatama uue abielu poole oma uue kihlatu Bank of Americaga. Teine suur tegija, Wachovia – varade mahult küll oluliselt väiksem –, ähvardas USA ametnike arvates kohalikku finantsüsteemi niivõrd tugevalt, et oli sunnitud otsima liitu Wells Fargoga.

See ei ole veel kõik: Citi kaotas kontrolli Citi Smith Barney üle (korporatsiooni USA-põhine maakler) Morgan Stanleyle, tehes viimasest maailma ühe suurima varahalduse (üle 2000 miljardi dollari). Citi omakorda kukkus suurimate hulgast viimaste sekka (Citi Private Bank). Šveitsis baseeruv hiiglane UBS, mis tundus 2007. aasta lõpus olevat püüdmatu kauguses, seisis samuti silmitsi mitme probleemiga ning tagajärjeks olid varade kolossaalsed mahakirjutamised ja juriidilised vaidlused ametnikega. Pealtnäha kõigutamatust ettevõttest lahkus haldusest rohkem kui ühestki teisest pangast. Positiivsema poole pealt on ettevõtte suutnud selle aasta alguse seisuga kaasata 151 miljardi Šveitsi frangi jagu uut raha.

Konkurendid ei maga

Leidub siiski ka ettevõtteid, kes oma turuosa tupevdavad ja isegi kasvatavad. Nimelt suutis viimase peakangelase Šveitsi konkurent Credit Suisse, mis oli 2008. aasta edetabelis hallatavate varade poolest neljas (745 miljardit dollarit), aasta lõpu seisuga lisada 50,9 miljardit Šveitsi franki. Julius Baer, mille põhitegevus ongi vaid privaatpangandus („*pure-play*“ *private bank*) saavutas rekordilise 17 miljardi Šveitsi frangi kaasamise. Londonis registreeritud investeerimispank Schröders suutis oma privaatpanganduse divisjonis kaasata 2 miljardit uut naela.

Tulemuste hooaja raporteerimine pole küll veel täielikult lõppenud, aga esialgsete andmete põhjal saame teha mõningad järeldused globaalse varahalduse n-ö tervisliku seisundi kohta. Privaatpangandus on koos varahaldusega selle kõige laiemas tähenduses märkimisväärsete muutuste keskmes. Selge suund viitab suurte universaalpankade probleemsele ning väikeste ja nišipankade esilekerkimisele ja konkurentsivõime kasvule – eeliseks sõltumatu teenuse ja nõustamise pakkumine.

Varahalduse iga potentsiaalse klienti jaoks on selline areng üksnes positiivse sisuga, sest paraneb teenuse kvaliteet ja personaalsus.

Usaldus on kõikuma löönud

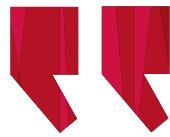
Scorpio tunnustatud partneri Sebastian Dovey hinnangul on klientide suhtumine varahaldusesse põh-

japanevalt muutumas ning selle mõjul on kogu sektori usaldusväärsus kannatada saanud. Usaldus on aga ainuke argument, mille najal saab varahaldus tõrgeteta toimida. Piltlikult oli olukord järgmine: tantsupõrand oli rahvast täis, muusika muutus aina vaiksemaks ning katkes, tuled süüdati ja paljud avastasid, kes on nende tegelik partner. Hulk kliente oli pettunud. Arvata on, et klient on üha enam huvitatud suuremast kontrollist oma varade üle. Kogu maailma privaatpanganduse kliendid on saanud vahetult osa sektoris valitsevatest probleemidest, mistõttu on varade kaitse kui investeerimispankuri lubadus tulevase võimaliku tootluse kohta praegu prioriteet number üks.

Lisaks ütleb Dovey, et kui varem piisas kliendile sellest, et talle anti auto koos autojuhiga, siis nüüd tahab klient olla kindel, et sõiduk oleks varustatud ka turvapatjadega – juhuks, kui midagi peaks juhtuma. On tekkimas atraktiivne pinnas uute pakujate turuletulekuks või esilekerkimiseks. Kriisiolukordades mängitakse turujõud tihti ümber ja seni sed gigandid võivad ühel hetkel leida end keskmike hulgast. Edaspidi on eriti huvitav jälgida, kuidas hiljuti esile kerkinud nišiettevõtetest võiks aastakümnete pärast saada uued Pictet'd või Morgan Stanleyd. On olemas selge nõudlus kvaliteetse teenuse järele, küsimus saab olla vaid selles, kas uued ja rivärsked tegijad suudavad pakkuda privaatpanganduse nõudlikule kliendile piisavalt dünaamilist teenuste skaalat ja sisu.

Varahalduse lähitulevik ei ole kindlasti helge. Turul ringleb oluliselt vähem raha kui buumiaegadel, lisaks käib armutu võitlus uute klientide ligiõmbamiseks. Teisest küljest on võitjaks nii klient kui ka pankur, sest klient saab sisult parema ja turvalisema teenuse ning pankur laiendab turuosa. Varahalduses on kätte jõudunud aeg trimmis muskliste, mitte kaalu näitamiseks ... **LHV**

Klient on üha enam huvitatud suuremast kontrollist oma varade üle.

LHV portfelliid toodavad head kasumit

LHV portfelliidhalduse klientide arv on käesoleval aastal märgatavalt suurenenud. Huvi on aidanud tõsta konkurentidest paremad tootlused pensionifondides ning privaatportfelliidide käekäik.

Aasta algusest on privaatportfelliidide tootlus olnud vahemikus 16–31%. Tootlus sõltub kliendi portfelli riskiprofiilist. Ühelt poolt on varasid aidanud kasvatada aktsiaturgude väga kiire tõus, teisalt on käesolev aasta olnud erandlik võlakirjaturu teatud segmentide tugevuse poolest.

Finantskriisieelsele ajale ehk 2008. aasta suve tasemele pole suudetud veel tõusta, kuid tänavune aasta on läinud siiski oodatust paremini. Oleme õigustatult hoidnud suurt positsiooni Kagu-Aasias, mis on käitunud oluliselt paremini kui USA või Euroopa aktsiaturud. Portfelliidide väärtuste kasvule on kaasa aidanud ka võlakirjainvesteeringud, seda nii pikaajaliste positsioonide kui ka lühemaajaliste kauplemiste puhul. Portfelliidides olevad ettevõtete eurovõlakirjad on juba tänavu toonud 10–60% tootlust ning arenevate riikide valitsuste võlakirjad kuni 20% tootlust.

Selle aasta märksõnadeks jäävad varade jaotumine aktsiaturgude, võlakirjade ja hoiuste vahel, et tagada piisavalt hea riskide hajutus ning võimalus reageerida olukorra muutustele kiiresti. Meie hinnangul on hullemaid ajad maailma majanduses selja taga. Pikemas perspektiivis saab otsustavaks, kuidas arenevad maailma eri piirkonnad pärast valitsuste majanduse stimuleerimise pakettide positiivse mõju lõppemist. Samas on oluline meeles pidada, et kriisijärgsed ajad on parim aeg hea vara soetamiseks mõistliku hinnaga. **LHV**

Kalevi Jahtklubi kutsub merele

Pirital asuval Kalevi Jahtklubil läheb rasketest aegadest hoolimata kenasti. Klubil on piisavalt liikmeid ja väljanägemine muutub.

Tekst: **Tiit Efert**,
pildid: **Jarek Jõepera**,
Scanpix

„**O**leme endiselt kõige suurem jahtklubi,” räägib ESS Kalevi Jahtklubi ülem Mairold Metsaviir. Lisaks liikmetele tegutseb klubi juures kaks purjekooli. Iga päev seisab Piritla jõel sadamas ligikaudu sada jahti, mullu lisandus kaheksa. Klubi liikmete arv ulatub poole tuhandeni.

Huvilisi jagub

Liikmed saab Metsaviiru sõnul jagada laias laastus kaheks. Ühed on klubi liikmed oma ilmavaatelt – nad on hingega mere ja purjetamisega seotud. Teisi paelub madalam kaimaks kui klubiliikme privileeg. „Esimese seltskonna osakaal on suurem,” kinnitab Metsaviir.

Tema sõnul on purjetamine paljuski elustiili küsimus. „Praegu avaldavad veel siiski järelmõju nõukogudeaegsed harjumused. Siis võis merel võistelda, matkama minek oli keeruline. Vanem seltskond ongi tegelenud võistlemisega,” räägib Metsaviir. Samas on merele minejate soov viimasel ajal kasvanud. Enne Muhu väina regatti korraldati viktorii, mille auhinnaks oli osavõtt võistlusest. „Üllatavalt aktiivselt võeti osa,” räägib Metsaviir. „Tahetakse merele, lihtsalt merele minna. Palju on neid, kes tahavad purjetamist õppida, paadimeeskonda saada. Aitame ka neid jõudumööda.” Varem, nõukogude ajal, korraldas Kalevi Jahtklubi kursusi algajatele. Täna on taas õhus plaan neid korraldama hakata.

Liikmetele rohkem võimalusi

Liikmete arvu iga hinnaga kasvatada pole klubil plaanis – pigem ollakse huvitatud senistele klientidele paremate võimaluste pakkumisest. „Tahame, et kõik meie liikmed oleksid hingega klubi juures,” sõnab Metsaviir. Jahtklubil on mitmesuguseid koostöölepeid, mis võimaldavad näiteks hoida oma jahti sõprusklubide sadamates odavamalt. Talveperioodil pakutakse liikmetele koolitusi ja seminare ning suvel korraldatakse võistlusi. Kõige populaarsem on suvine kolmapäevasõit, mis toimub, nagu nimigi ütleb, kolmapäeviti. „See sobib paljudele, sest ei pea nädalavahetusel pere juurest eemal olema,” räägib Metsaviir. Võistluse raames peetakse üle 20 sõidu ja merel käib 20–30 paati.

Uued sillad ja kenad ruumid

Läinud aastal sai klubi Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuselt toetust ning selle abil ehitati Piritla jõe äärdel jahtidele ligipääsemiseks uued sillad. Tänavu plaanitakse lammutada pärast hooaja lõppu seni-

sed töökojahooned. Metsaviiru sõnul on need ol-
nud välja üüritud klubi liikmetele ja töökoja osakaal
on seal umbes viiendik. Uus hoone tuleb suurem ja
leiab rohkem kasutamist. Sinna tuleb jõusaal, kor-
ralikud riietusruumid, saunad ja koosolekute
ruum, mida läheb vahel ka võistluste ajal
kohtunike kogunemiseks vaja.

Lisaks hoonete muutmisele mereini-
mestele funktsionaalsemaks on klubi ees-
märk toetada noori sportlasi. Jahtklubi terri-
tooriumil tegutsevates koolides käib
sadakond purjetamishuvilist last.

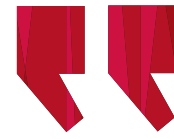
Purjetamine on Metsaviiru
sõnul eksklusiivne ala: noor-
test tegelevad purjetamisega
paljud, aga kui jõuab kätte
tõsisem aeg, siis kaotakse
ära. „Põhjus on lihtne: tu-
leb osta kallim paat, käia
palju võistlemas, see
nõuab palju raha,” sel-
gitab Metsaviir. Praegu
pole Eesti purjetamises
siiski mitte kõige halvemad
ajad. Leidub purjetajaid,
kes võivad ka olümpial mi-
dagi saavutada. „Näiteks De-

nis Karpak, Argo Vooremaa, Karl-Martin Rammo,
Kaarel Kruusmägi ja tüdrukutest Anna Pohlak jt. ”
loetleb Metsaviir.

Rahvusvahelised võistlused

Purjetamisele pole lihtne toetajaid leida:
suuri inimhulki see kohale ei meelita ja
võistluskäiku on kaldalt keeruline mõista.
Seetõttu on purjetamisele kujunenud
oma kitsas toetajaskond.

Veel on klubi eesmärk korraldada Tal-
linna lähel suuremaid rahvusvahelisi
võistlusi. Järgmisel suvel on siin
kavas Melges 24 klassi maail-
mameistrivõistlused ja Laser
klasside Euroopa meistrivõist-
lused. „Töö käib täie hooga
juba praegu,” sõnab Met-
saviir, kes ootab ürituse
õnnestumiseks ka va-
batahtlike abi. **LHV**

*Eestis leidub
purjetajaid,
kes võivad
ka olümpial
midagi
saavutada.*

PURJETAJATE ABIMEES:

Mairold Metsaviir tahab aidata kõiki,
kes soovivad merele minna.

**Telli endale või oma sõbrale ajakiri
Investeeri! Täida allolev ankeet
või saada sooviavaldus e-postiga
aadressile info@lhv.ee**

Soovin tellida tasuta ajakirja Investeeri! järgmisele postiaadressile:

.....
.....
.....

Tellijä nimi .....

Soovin saada investeerimisteavet ka e-postiga

Soovin LHV tasuta investeerimisnõustamist

Tellijä e-posti aadress .....

Investeerimine andis auto

Kui Lääne-Virumaalt pärit **Marek Mäits** avas endale LHV-s investeerimiskonto, ei teadnud ta, et võib saada enda kasutusse uue uhke auto.

Tema investeerimiskonto avamine sattus aega, mil LHV korraldas kampaaniat „Eesti amatööride meistrivõistlused investeerimisspordis“. Kampaanias osalesid kõik, kes investeerisid enne juunikuud vähemalt 1000 krooni. Auhinnana loositi osalejate vahel luksusliku mahturi Dodge Journey kasutusõiguse terveks aastaks.

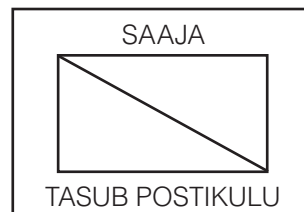
„Auto saamine oli superüllatus,“ kinnitab Mäits. Mahturiga on ta käinud tänavu suvel juba puhkuse-sõitudel Lätis, Leedus ja Poolas.

Investorina peab mees ennast pigem ettevaatlikult riskialtiks. „Mulle pakuvad enam huvi suurema riski ja suuremate võimalustega aktsiad,“ ütleb Mäits ning lisab, et tegelikult ta praegu alles kompab turgu ning suuremad ja julgemad teod seisavad veel ees.

Investeerimist alustas Mäits tänavu. „Mul on palju tuttavaid, kes said oma vitsad 1997. aastal, ja see tegi mind ettevaatlikuks. Sellest ajast alates olen oodanud järgmist majanduslangust, et siis siseneda,“ lausus Mäits. **LHV**

ÕNNELIK KÄSI: LHV müügijuht Lauri Paeveer Marek Mäitsile tuli uue maasturi võtmeid üle andmas.

Luba nr 1624

MAKSTUD VASTUS

EESTI

Ajakiri Investeeri!
Tartu mnt 2
10145 TALLINN

Tekst: **Rannar Raba**
Eesti Pärimusmuusika
Keskuse avalike suhete juht
pildid: **Scanpix**

Aida ukсед on aasta ringi avatud

Esimene LHV abiga sündinud **Viljandi pärimusmuusikafestival** on nüüdseks ajalooks saanud, ent püsib jätkuvalt tuhandete eesti- ja välismaiste külaliste meenutustes sama kirka ja emotsiooniküllasena kui neil neljal juulikuu päeval. Paljud on tagantjärele õhanud: sellest kujunes õnnelike inimeste pidu!

Ehkki Sakalamaa pealinnas peetav festival on suurele osale muusikasõpradest aastaringi kõige tähtsamaks sündmuseks, ei tähenda see, et vahepealsel ajal Eesti pärimuspeenrad kastmata oleksid. Ka pimedad sügiskuu peidavad endas hulganisti eripalgelisi elamusi, millest paljudest saab osa Viljandi lossimägede veerel asuva pärimusmuusika aida katuse all.

Sügistalvise hooaja avaakord kõlab 11. septembril, kui aida suures saalis astub publiku ette aastaid pärimusmuusikafestivali publiku poolehoidus supelnud ansambel Minu Isa Oli Ausus Ise. Samas teeb *comeback*'i kultuuriakadeemia omaaegsete tudengite kollektiiv Alle-Aa. Tantsuks mängivad lõõtsamehed Siim Rikker, Juhan Uppin, Asso Int, Enrik Visla, Toomas Oks ja Ain Lindvest.

Hooaja avapidu jätkub hilistel õhtutundidel aida klaasosas tänapäevase tantsumuusikaüritusega Aidakvaarium vol 4, kus DJ P. Julmale sekundeerivad tuntud pärimusmuusikud Cätlin Jaago, Tiit Kikas, Kulno Malva ja Ruslan Trochynskyi.

Kontsertidest vabal ajal ootab pärimusmuusika ait igas vanuses kultuurihuvilisi osalema mitmesugustes ettevõtmistes. Näiteks oodatakse nii suuri kui ka väikesi iga kuu lõpus kaasa lööma laupäevastes perekommikutes. See on hea võimalus veeta hubane hommikupoolik pärimusmuusika seltsis ja teha lähemalt tutvust nii pillide kui ka muusikutega. Üheskoos lauldakse, tantsitakse ja mängitakse ringmänge.

Lähiajal saavad taas hoo sisse Omakultuuriakadeemia loengud ning kontserdid-kohtumised. Omakultuuriakadeemia vahendusel tuuakse huvilisteni tähelepanuväärseid inimesi, kes tegelevad pärimuskultuuri ja -muusikaga.

Koostöös Kinobussiga jõuavad aida väikeses saalis vaatajate ette viimastel aastatel valminud Eesti filmid, mis on pärvinud suurt tähelepanu juba enne esilinastust. Näiteks on võimalik näha kultusfilme „Taarka”, „Georg” ning „Disko ja tuumasõda”.

Esimese pooleteise tegutsemisaasta jooksul leidis pärimusmuusika aida kultuurisündmuste juurde tee ligi 30 000 inimest. Neile lisandusid eri korraldajate eestvõttel hoones peetud konverentside, seminaride ja peoõhtute külalised. **LHV**

LHV Pangal 240 miljoni krooni eest hoiuseid

LHV Panga hoiuste maht kasvas esimese poolaasta lõpuks 240 miljoni kroonini ja laenuportfell 36 miljoni kroonini. Hoiustest oli 110 miljonit krooni nõudmiseni hoiuseid ja 130 miljonit krooni tähtjalisi hoiuseid. LHV Panga bilansi suuruseks kujunes 346 miljonit krooni.

LHV Panga klientide investeerimisportfellide kogumaht kasvas alates aasta algusest 21%, jõudes 1,9 miljardi kroonini. Võrreldes eelmise aasta sama perioodiga suurenesid

panga netotulud esimesel poolaastal 4%. Enim ehk 23% kerkisid väärtpaberivahendusest teenitud tulud. „Kevadel alanud aktsiaturgude tõus on kaasa toonud ka klientide suurema aktiivsuse. Teenustest on aga enim kasvanud portfelliholduse mahud.

Panga hallatavate portfelliide maht on poole aasta jooksul ligikaudu kahekordistunud,” ütles panga juht Erki Kilu.

Esimese poolaasta lõpetas LHV Pank väikese kasumiga.

Esimene poolaasta: täistabamus LHV pensionifondide jaoks

Esimese kuue kuu tootlustest võtsid LHV pensionifondid kõik, mis võtta andis. Kõige parem kolmanda samba pensionifond oli LHV Täiendav Pensionifond. LHV teise samba pensionifondid olid oma kategooriates kas esimesed või mõne muu LHV fondi järel teised.

LHV auhinnaauto läks Pariisi

Märtsis andsid LHV ja AS Silberauto stardipaugu kahe kuu pikkusele heitlusele „Eesti amatööride lahtised meistrivõistlused investeerimisspordis”, mille eesmärk oli kannustada investeerimisest osa võtma kõiki neid, kes on siiani julgenud aktsiaturgudel toimuvat vaid kõrvalt jälgida. Maikuu alguses said juba esimesed sada osalejat endale selga sportliku kampaaniasärgi ning 2. juunil pärjati peaaahinnaga õnnelik võitja, kelleks osutus Kadrina vallas Pariisi külas elav Marek Mäits. Võitja sai Chrysleri uhke mahturi Dodge Journey enda kasutusse terveks aastaks.

Kampaanias osalemiseks tuli teha LHV Pangas enne 1. juunit vähemalt 1000-kroonine investering või tuua oma väärtpabereid üle LHV-sse, kus erinevalt teistest finantsinstitutsioonidest Balti aktsiate hoidmise eest tasu ei küsita. Loosimises osalesid ka need inimesed, kes alustasid kolmandasse pensionisambasse kogumist.

Koostööleping KredExiga

AS LHV Pank ja KredEx allkirjastasid 20. juulil koostöölepingu, mille kohaselt on LHV Pangast laenu võtvatel ettevõtetel võimalik kasutada KredExi laenukäendust.

KredEx käendab kuni 75% panga poolt ettevõttele väljastatavast laenust või pangagarantiist ning kuni 40% liisingvara tasumata väljaostuhinnast. Samuti pakub KredEx stardilaenukäendust, mis on suunatud alustavatele ja kuni kaks aastat tegutsenud ettevõtjatele. Erinevalt tavalisest laenutootest piisab stardilaenu puhul ettevõtjal tagatise seadmiseks isiklikust käendusest, mis katab 30% laenusummast.

Alates 21. juulist saavad lisaks enamiku teiste Eesti kommertspankade klientidele KredExi lisakäendust taotleda ka LHV Panga kliendid. Käendust saab taotleda koos pangalaenuga otse pangast. Stardilaenu käenduse taotlemiseks tuleb esmalt

pöörduda Ettevõtjate Arendamise Sihtasutusse.

KredExi käendus on suunatud laenu, liisingut või pangagarantiid taotleval ettevõttele, mille tagatisevara väärtus või omafinantseering ei ole pangalaenu saamiseks piisav, kes on tegutsenud lühikest aega või riskantses majandusharus. KredExi käendus aitab maandada pankade ja ettevõtete rahastamisega seonduvaid riske ning võimaldab sel moel ettevõtetele parema ligipääsu kapitalile ja soodsamad finantseerimistingimused.

LHV Group suurendas oma osalust tütarettvõttes

LHV Group suurendas osalust fondivalitsejas AS LHV Varahaldus 66,72%-ni. EBRD osalus langes 14,28%-le. Fondivalitsejas on 19% suurune osalus ka Compensa Life Vienna Insurance Group SE-l. AS LHV Varahaldus haldab kuut pensionifondi ja kolme aktsiafondi.

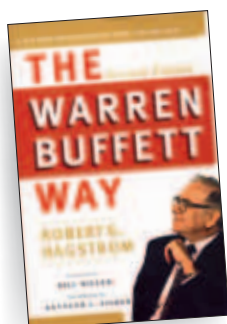
Väärt lugemist

Eelmisel aastal pani LHV Pank nurgakivi oma **raamatukogule**, mis pidevalt täienes pakub lugeda üle 170 inglisis-, eesti- ja venekeelse finantsteose. Kirjandust leidub nii kogunud investoritele kui ka rahamaailmas esimeste sammude astujale.

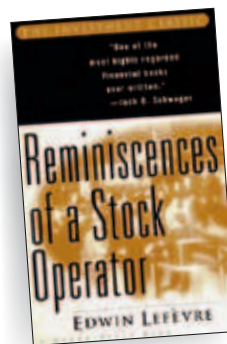
Esmajärjekorras tuleks alustada kohalike investorite seas kõrgelt tunnustatud **Seppo Saario** raamatuga „**100 igihaljast börsivihjet**”. Soome ühe tuntuima börsiasjatundja 1997. a ilmunud teatmik võib eelkõige oma lihtsuse ja konkreetsusega – autor jagab oma aastakümnetepikkuse kogemuse põhjal elulisi vihjeid, mida investeerimisel silmas pidada.

Tänavu ilmus aga Saario värskemina investeerimisraamatu „**Kuidas ma investeerin börsiaksiatesse**” eesti-keelne tõlge. Teos on ideaalne aabits algajale, sest selle üks eesmärke on näidata, kuidas funktsioneerib börsitur, millised võimalused seal avanevad ning millega tuleb aksiaatesse vara paigutamisel arvestada. Samas võiks raamat oma eluläheduse ja rikkaliku näitevalikuga pakkuda väärt vaimuvara ka kogunenud investorile.

Investeerimise kunstist rääkides ei saa loomulikult jätta mainimata **Warren Buffetti**. Ajal, mil paljud jälgivad ping-salt maailmaareeni kergemaidki tuulepuhanguid eesmärgiga ajastada oma järgmist aksiaostu või -müüki võimalikult täpselt, mõjub lausa kadestama panevalt Ameerika kuulsaima investori külm närv ning ettevõtete printsiipiaalne selekteerimine. „**The Warren Buffett Way**” (**Robert Hagstrom**)

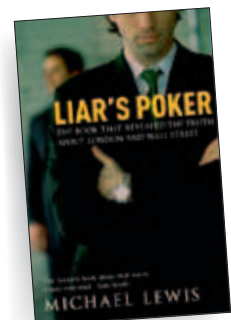
on üks parimaid raamatuid mõistmaks, kuidas Buffetti ettevõtte investeerib ning miks on tema strateegia end juba aastakümneid õigustanud.

Investeerimisteemalise kirjanduse juurde kuulub tihti ka meelelahutuslik element, mis ei pea tingimata tähendama, et veidi humoorikamatest raamatutest pole midagi kõrva taha panna. Ehedaks näiteks on börsimaailma üks kiidetumaid teoseid pealkirjaga „**Reminiscences of a Stock Operator**” (**Edwin Lefèvre**). Ehkki 20. sajandi kuulsaimast aktsiaspekulandist rääkiv raamat ilmus juba

1923. aastal, vestab see aegumatu ja õpetliku loo ka tänapäeva kauplejale, sest biograafiast väljakoovuid ideid ja hinnaliikumiste analüüse saab turgudel kohaldada nüüdisajal sama edukalt kui eelmise sajandi alguses.

Veel üks klassikaks nimetatud teos, „**Liar's Poker**”, pärineb **Michael Lewise** sulest, kelle mahlakalt kirjutatud süvaanalüüsid praeguse kriisi teemal on küllap köitnud paljude tähelepanu. Selles bestselleris jutustab Salomon Brothersi võlakirjade kauplejana karjääri alustanud Lewis investeerimispanganduse köögipoolest ning peegeldab isikliku kogemuse najal värvikalt 1980. aastate suurimat vaatamängu Wall Streetil – Ameerika finantsvõimenduse ohjeldamatut kasvu.

Investeerimis- ja kauplemistarkust jagavaile riuleile mahub lisaks ohtralt raamatuid, mis pajatavad ka paljust muust huvitavast. Tutvuda saab selliste teemadega nagu möödunud sajandi suurimad kriisid, turupsühholoogia, riskijuhtimine, finantsarvestus jmt. LHV raamatukogu täiendatakse mitu korda aastas. **LHV**

	X	LAULUDE KIRJUTAMINE ON	X	"The ... Man and the Sea" (E. Hemingway)	Pooljuhtkristall	...-särk	Tiitli-võistlus	LHV peakonfori aadress: Tallinn, ... mnt. 2	Etruski peajumal
	...Pod	→	Helitöö kaheksale Mehenimi	→		→	→	→	→
	"... aasta-aega" (A. Vivaldi)	→					Lehekuu → ... volens		
	Jublakas	→						Riiginõukogu → LHV Tõusva ... Alfa Fond	
	Prants. k. eessõna	→		Luuletaja (ingl. k.) Tartu jalgpalliklubi	→				LHV ... .. Fond
	...-TV	→				Endine ajakiri Jumalad (lad. k.)	→		
	LHV ... (aktiivse kaupleja hea abilise)	→						Äss → Jaoline	
X	Üks LHV pakutavaid kontosid	Olümpiarekord	Kõrgkujutisega gemm	Muusika-stiil	X	Ehk forte	Moll Noot		
Kütuse ütmisel saadav põletusaine	→				Turvik Hendrik ...-Saller	→		...-sepp (vusserdaja) Lind	
Kura jõe lisajõgi	→				Naisenimi Islami vaimulik, kohtunik	→		Peasilitus Tuimastus	
Sekund	→	Poolahv Heli-				Tõstemasin Vastus jätkub	→		
...koda (kaalumaja)	→			Muldmetall 1/10 m	→	→		Prants. k. asesõna Tõestatav väide	
LHV ... Turud (pensionifond)	→			Mehenimi LHV ... Aktsiad Fond	→	→	Pjotr, Peeter Ida-Virumaa vald		
Kõide	→	2500. Orkester				...konto (üks LHV kontosid) Neon	→		Tund Itaalias kõnelnud keel
Valuhäältsus	→			Ainestik, materjal Ruteenium	→		Asesõna Rahvusvaheline		
Fjordidema	→				Mount ... (8848 m) Müristamine	→			Tamm (inglise k.)
Tonn	→	Suigatus Metro				Irviitus Tšehhide rahvus-sangar	→		Algorganisaatsioon Hands ...!
Pesupulber	→			Läbi ja ... aumees	→			Ilmastikunähtus Linnanõukogu	
Saada vastus e-posti aadressile lhv@lhv.ee. Õigesti vastanute vahel loositakse välja kolm pääset LHV korraldatavatele seminaridele.				...raud	→		Sedel, silt Nord		
		Anno		Koraani täiendav ürik	→				

EESTI RAHVA RISTSÕNAD
RISTIK

Eelmise ristsõna õige vastus oli: "Soovime olla ettevõtlike inimeste pank". Tasuta pääsmed LHV seminaridele võitsid Ele Kõlar, Karl Pütsep ja Eve Tenn. Palju õnne!

DODGE

UUS DODGE JOURNEY

PARIMATE GEENIDEGA MAHTUR

Keskmine kütusekulu 6,5-10,3 l/100 km, CO₂ 170-246 g/km

Küsite, et mis on mahtur? Geniaalsed asjad on lihtsad - sõiduomadustelt tõeline Jeep, mugavuselt maailma parim maht-universaal Chrysler Grand Voyager ja stiililt legendaarne Dodge. Õige auto kõikideks teekondadeks ühendab pere- ja esindussõiduki hinnatuimad omadused.

- Kõrge - hea väljavaade ja läbivusomadused
- Ruumikas - 5 või 7 istekohta
- Praktiline - mahukate panipaikadega Flip'n Stow istmesüsteem
- Ökonoomne - 2.0 CRD 6A kütusekulu vaid 7,0 l 100 km kohta
- Edukas - enimmüüdud Dodge Euroopas
- Mõistlik - hinnad alates 349 000.-

www.dodge.ee

Dodge Privilege Service — 24 tundi tasuta abi Sulle ja Sinu autole kõikjal Euroopas.

Dodge on Chrysler Group LLC registreeritud kaubamärk

Chrysler, Jeep, ja Dodge peaesindus Eestis - AS Silberauto • www.dodge.ee

TALLINN • Peterburi tee 50a tel 605 6943 • TARTU • Ringtee 61 tel 730 0785 • PÄRNU • Riia mnt. 231a tel 445 1999 • JÕHVI • Jaama 42a tel 611 9735 • KURESSAARE • Tallinna 82b tel 453 1428 • VILJANDI • Pargi 3b tel 435 4902 • RAKVERE • Haljala tee 1, Tel 660 0152

SILBERAUTO

Mida ütles Albert Einstein?

Kumulatiivne tootlus on see, kui väike raha hakkab kasvama ja sellest saab ajapikku suur. Albert Einstein nimetas seda **kaheksandaks maailmaimeks**.

Pensionisüsteemi loomise hetkel investeeritud iga **100 krooni** on kasvanud 26.08.09:

LHV Maailma Aktsiad (L)	167,33 EEK ehk 67,33%
Swedbank Pensionifond K3	130,69 EEK ehk 30,69%
SEB Progressiivne Pensionifond	127,92 EEK ehk 27,92%

Pensionikeskus.ee andmetel

Tutvu LHV pensionifondide prospektiga lhv.ee/pension ning vajaduse korral konsulteeri investeerimishooldajaga. Investeerimisfondi eelmiste perioodide tootlus ei tähenda lubadust ega viidet investeerimisfondi järgmiste perioodide tootluste kohta.

LHV